

mladika

NARODNA IN UNIVERZITETNA KNJIŽNICA

67

I 117 986 1984

98530733,4

COBISS ©

4

*Tržaški škof L. Bellomi
je ob pastirskem
obisku na Kontovelu
obiskal tudi športno
društvo Kontovel,
kjer so ga posebno
prisrčno sprejeli.*

MLADIKA

IZHAJA DESETKRAT V LETU

LETO XXVIII - ŠTEV. 4

KAZALO

Sergij Pahor: Kakšen Trst proti letu 2000	41
Marija Rus, Vladimir Kos, Ljubka Šorli in Marta Kurnaver: Velikonočne pesmi	42
Magda Jevnikar: Zgodnja pomlad	43
Milan: To je dan, ki ga je naredil Gospod, aleluja	44
Rezi Marinšek: Santa Maria del Buen Ayre	45
Pod črto: Enotni cerkveni prostor	46
Janja Kastelic: Pet otroških Pavle Merku: Boljunec	48
Mogoče ne veste, da...	49
Antena	50
Pod zbiralno lečo: Iz slovenske publicistike	53
Dr. Miloš Kralj: Nenehno utrujenim	55
Narava, okolje, človek	55
Martin Jevnikar: Zamejska in zdomska literatura (Albert Miklavec, Tončka Curk in Joža Aleksej Merkuža)	57
Ocene: Razstave; Knjige	58
Na platnicah: Pisma; Čuk na Obelisku; Listnica uprave; Za smeh	
Priloga: RAST 16-1984, pripravlja uredniški odbor mladih (str. 61-64)	

Zunanja oprema:
Edvard Žerjal

Uredništvo in uprava: 34133
Trst, ul. Donizetti 3, tel. 768189

Lastnik: SLOVENSKA PROSVETA

Registrirano na sodišču v Trstu
št. 193

Član USPI (Zveze italijanskega periodičnega tiska)

Posamezna številka Mladike stane 1500 lir. Celoletna naročnina za Italijo 12.000 lir; nakazati na poštni tekoči račun 11/7019 — »Mladika« — Trst. Letna naročnina za Jugoslavijo 600 ND. Druge države 12 US dolarjev (ali enakovreden znesek v tujih valutah).

tisk »graphart«, trst, rossetti 14

pisma pisma pisma pisma pisma

Pisma v tej rubriki izražajo mnenja dopisnikov in ne obvezujejo uredništva.

MACMILLAN POSTAL LORD

V prvi letošnji številki Mladike ste poročali o oddaji angleške radiotelevizijske službe BBC o vračanju domobrancev in drugih protikomunistov iz Vetrinja v Jugoslavijo. Oddaja je ponovno ugotovila odgovornost takratnega ministra, poznejšega konservativnega angleškega ministrskega predsednika Harolda Macmillana. V Veliki Britaniji so se zaradi oddaje nekoliko razburkale polemike, o čemer pričajo pisma časopisom in drugi odmevi. Macmillan pa se ni oglasil, kot ni hotel komentirati odkritij grofa Tolstoja o isti zadevi in ni hotel sodelovati pri omenjeni oddaji BBC.

29. februarja pa je bila objavljena vest, da je Macmillan prevzel mesto v Lordski zbornici v Londonu. Za 90-letnico ga je kraljica Elizabeta II. imenovala za lorda. G. R.

ŠE O PRIIMKIH ...

Prelistaval sem letnik XXIII vaše cenjene revije (leto 1980) in v osmi številki zasledil zanimivo pismo o priimkih ter o odgovoru, ki ste ga posredovali.

Napisali ste, naj počakamo na zakon o globalni zaščiti, ki naj bi bil izglasovan najkasneje spomladi leta 1981. In dobronamerno ste pripomnili: počakajmo na tega in vsa zapletena biro-

kracija pri menjavi priimkov bi se morala kar najbolj poenostaviti.

No, zdaj beležimo leto 1984; pretekla so že dobra štiri leta in še več, o zakonu celovite zaščite pa še ni ničesar konkretnega, čeprav je bilo v Rimu vloženi nič koliko osnutkov. Res v nedogled se vleče ta »stara pravda« in mi ostajamo (koliko naših ljudi še!!!) še vedno pri »lepih« poitalijančenih priimkih.

Kaj pravite danes na to? Kako skušati svetovati ljudem, ki bi si še hoteli menjati priimek, najboljšo pot, v pričakovanju toliko opevanega zakona o celoviti zaščiti Slovencev v Italiji?

(Podpis)

ALI JE MOGOČE?

Statistike povedo, da je v Trstu 7 ali 8 tisoč praznih stanovanj, nekateri pravijo, da jih je celo več. Tržaška občina pa je s svojimi zloglasnimi PEP načrti za ljudska stanovanja znova začela razlastitveni postopek na Opčinah na račun domačinov. Tokrat so se lotili celo vrtov in med enodružinskimi hišami, ki so jih Openci zgradili s trdom in žrtvami, hočejo postaviti bloke z več desetimi stanovanji. In to naj bi služilo za uslužbenca štivanske papirnice, ki je 20 km daleč in spada torej v drugo občino. Ali ne diši to po načrtu, da bi na tak način vendar omilili demografsko upadanje prebivalstva? Plačali pa bodo spet Slovenci. (Podpis)

**Blagoslovljene velikonočne
praznike in veselo alelujo
želita vsem Slovencem doma
in po svetu**

Uredništvo in uprava
MLADIKE

REVIJO IZDAJA UREDNIŠKI ODBOR: Lojzka Bratuž, Ivo Jevnikar, Saša Martelanc, Marij Maver (odgovorni urednik), Albert Miklavec, Franc Mljač, Aleksander Mužina, Sergij Pahor, Danilo Pertot (uprava), Ivan Peterlin, Ester Sferco, Maks Šah, Drago Štoka, Marko Tavčar, Zora Tavčar in Edvard Žerjal (likovna oprema). Vsi pisci sodelujejo brezplačno.

SERGIJ PAHOR

KAKŠEN TRST PROTI LETU 2000

Krize, ki se leto za letom vrstijo na škodo tržaškega mesta in ki jih lahko označimo kot eno samo nepretrgano zaporedje širšega pojava, to je propadanja, ustvarjajo zelo neprijetno življenjsko in delovno ozračje za tržaško prebivalstvo in za priložnostne goste, ki si te stvarnosti ne znajo razložiti; poskusili so že, toda zadeli niso. V tem so si Tržačani edini, ko ocenjujejo tuje analize Trsta in njegovega pičlega teritorija. Utrujenost nadomešča veselo ozračje in sproščenost, ki zaživi samo še v uničujočem zabavljanju nad vsem tradicionalnim.

To vzdušje je ohromilo vsak optimizem in je s svojo brezizhodnostjo povzročilo živo družbeno, politično in nacionalno napetost, ki je v večji ali manjši meri prizadela prav vse sloje in vse plasti prebivalstva. To je tudi postavilo na laž vse optimistične ocene sicer objektivnih zaključkov socioloških raziskav, ki so ponovno postavile Trst na sam vrh italijanske lestvice o kvaliteti življenja. Blagostanje, ki je na te raziskave v znatni meri varljivo — čeprav spet objektivno — vplivalo, je sicer še posledica živahnega trgovskega prometa in vseh drugih dejavnosti, ki so nastale ob velikem dotoku jugoslovanskih kupcev. To blagostanje pa je bil tudi zadnji vzpon mesta, ki je ostalo brez zaledja in je postopoma izgubilo, ne zgolj zaradi lastne krivde, tudi skoro vso industrijo. Prave zamenjave ni bilo pa tudi novih pobud ne, ki bi odprle nove možnosti za mladino, ki dorašča.

Vsako toliko pridejo na dan načrti in ideje, o katerih se zdi, da so nastali samo za to, da bi pomirili duhove in opravičili politike, da se še potegujejo za svoje stolčke. Druge vrste načrti, ki so nevarnejši, pa prihajajo od zunaj in jih krajevni politiki osvajajo, ne meneč se za prave koristi mesta in prebivalstva. V preteklosti je to veljalo za naftovod, ki služi Nemčiji in Avstriji in Trstu ne prinaša nobene koristi, pač pa je uničil veliko kmetijskih površin in zasedel področje, ki bi lahko služilo veliko koristnejši industriji. Njegova trasa je razrila kraško planoto kot noben potres prej, potem pa je za sabo privabil še plinovod in bencinovod, tako da je bila mera polna (če pozabimo na nevarnost atentatov, kot smo že lahko preizkusili).

Faraonska zadeva in prav taka faraonska načrta sta zdaj pred tržaško javnostjo, ki si od nju ne more obetati veliko dobrega. Gre za premogovni terminal in termično električno centralo na premog, o čemer pa je tržaška javnost slabo seznanjena, kolikor sploh je, zlasti pa še ne o posledicah, ki bi jih taka velika objekta imela na okolje in našo družbo. Ogromno skladišče premoga, skozi katerega bi šlo letno do 15 milijonov ton trdega goriva, bi terjalo veliko prostora ter cestnih in železniških priključkov, v zrak pa bi zaradi premikanja prišlo letno tudi 150 ton premogovnega prahu s posledicami, ki si jih zdaj lahko samo zamišljamo, a bi nas potem ob njih lahko krepko bolela glava.

Še dosti večje onesnaženje pa obeta termoelektrarna, ki naj bi stala v miljski občini pri Orehu na edinem večjem kraju, ki je sploh še primeren za razvijanje naše šibke industrije. Onesnaženje s plinom, dimom, odvečno toploto in trdimi odpadki: samo pepela bi bilo za 200 do 300 tisoč ton letno. 300 m visok dimnik in ogromni objekti bi znakazili že samo podobo tržaškega zaliva.

Ob vsem tem pa bi naši ljudje imeli zelo omejene možnosti za zaposlitev, kakor izhaja iz strokovne študije, ki sta jo za Slovensko skupnost izdelala prof. F. Piščanc in inž. A. Vesel. Avtorja sta zanikala utemeljenost obeh projektov, ki nista primerna ne z gospodarskega ne z ekološkega in niti ne z družbenega stališča. Zanimivo je pri vsej stvari to, da bi se v obeh objektih lahko zaposlilo skupno manj kot tisoč ljudi in od teh bi strokovni kader moral priti od zunaj. Nihče se doslej ni vprašal, ali se za tako slabe obete, ki jih ponujata oba načrta s svojo elementarno tehnologijo, spleča toliko tvegati in se tako zavezati interesom, ki prihajajo od zunaj, saj bi premogovni terminal služil srednji in severni Italiji, Avstriji in Južni Nemčiji, komaj desetina proizvedene električne energije pa bi bila namenjena Trstu.

To sta torej načrta, ki ju mora tržaška javnost zavrnila, v nasprotnem primeru se bosta Trst in njegova okolica spremenila v zasmrten in zastrupljen ambient, ki ne bo primeren za človeka, ki gleda v prihodnost.

Marija Rus

CVETNA NEDELJA

Živim svečam mladih brez
plamen svoj prižgi,
v belih češenj pajčolan
svoje misli vtiki,
v zlatih tulipanov lesk
milosti nalij!

Veter veje koder hoče,
nič ni nemogoče,
nič ni nemogoče.

Z rosnimi lasmi žalujk
duše nam izmij,
tistim, ki Te iščejo,
k sebi pot odpri
in oholost trdih src
z lesom križa stri!

Veter veje koder hoče,
nič ni nemogoče,
nič ni nemogoče.

Marta Kunaver

OBISK V BETANIJI

»Ko bi bil Ti tukaj, Gospod,
moj brat ne bi umrl ...«
Ne bi zapadla malodušju ...
Gospod, kličem te na zagovor!
Črne, grozljive sence,
samota v meni.

/ Bil si sam,
umrl si na križu. /
Ampak jaz nočem trpeti.
Nočem biti svetnica.
Jaz nimam moči.
Naj kričim in se upiram
naj se vržem na tla
use izrujem
opsujem
preklinjam
grozim
use zastonj — trpljenje se plazi vame.
Drži me za vrat.
Moj Bog, napomoči!
Kje hodiš, Gospod?

.....
Šel sem mimo, tiho potrkal na duri.
Pretiho, da bi ujela moj glas.
Preglasen je vrvež okrog tebe.
Potrkal sem drugič, pa si spala.
Pustila, da je ugasnila svetilka.
Potrkal sem tretjič, spet in spet.
In stotič ... potem pa odšel.
Duri sem pustil priprte za žarek svetlobe,
pramen upanja.

.....
Zbudila sem se iz otopelosti.
Sama.
Kam naj grem?
Besede večnega življenja imaš.
Šla sem za žarkom
proti viru svetlobe.
Znašla sem se spet v tvojem objemu.

Ljubka Šorli

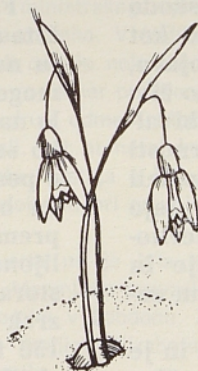
VSTAJENJSKO JUTRO

Vstajenjsko jutro, jutro božje slave!
Vse naokrog leskeče se pomlad,
v poljani Kristusu vsak cvet je svat
ob aleluji ptičic sred dobrane.

Bil križ je živa priča odrešenja
človeškega rodu. Po njem sam Bog
se razodeva dušam nas otrok,
saj naš je Oče, luč in cilj življenja.

Sin božji tretji dan iz groba vstal je,
nam upanje v resnično srečo dal je.
O, vračajmo z zvestobo mu ta dar.

Ko svet z nasiljem božji dar podira
in več ne ve, kaj je v vrednote vera,
naj prenovi ga ran peterih žar!

Vladimir Kos

PESEM KRAJ GROBA (Kjer se stikajo vse naše poti)

Nekoč,
ko se srečam s samim Odrešenikom,
v svetlobi Njegovih ran,
ki v spomin žarijo Ljubezni —
bom rekel Mu: »Večna hvala!«
Za križ Trpljenja.
Za tisto počasno Smrt, ah, pogoj Vstajenja.

In dal bom v besedo »Amen« občudovanje:
da celo veselje sme verovati
v sanje, v boleznih vseh bivanj spočete
sanje o sreči, sreči ...
Ker svet bo nekoč še lepši,
še večji.

Zdaj vem,
da luči božične je Luč Vstajenja prižgala
v skrivnostni večnosti,
kamor vzpenja ljubezni se naša steza
med češnjami v rožnem cvetu,
med kamni in trni,
zmeraj z megló v razgledu.

Na strune velikonočne, kjer vigred raja,
(in kjer le sneži, in kjer zdaj jesen prihaja
z zavestnimi staranji v novo lice lepote) —
o, na te strune polagam prste, pojoč kraj Groba.

ZGODNJA POMLAD

Pravijo, da v mestu ne čutiš pomladi, da so v mestu vsi letni časi enaki. Razlike so le v stopinjah. In vendar, kaj je tista sila, ki me vedno proti koncu februarja kar prikličje iz stanovanja in me vodi po ulicah tja do nabrežja? Kdo mi prišepne vabilo, ki se mu ne znam odreči? Skozi okenska stekla je videti sonce skoraj avgustovsko. Človek bi stopil na cesto v prepričanju, da ga bodo sončni žarki ogreli. Tako tudi danes. In grem.

Najprej me sprejme park. Tu srečujem sorodne ljudi, ki so se odzvali podobnemu povabilu. Življenje utripa med vejami in ščebetanje otrok se spaja s prvimi igrami ptic. Ozračje ima nekaj prazničnega. Srebrni žarki se lovijo med ozelenelimi vejami in božajo poganjke. Kmalu bo pred nami izbruhnili čudeži in rjavi les bo ves prepleten z zelenino.

Golobi so začutili pomlad, še preden smo jo mi sploh zaslutili, in neslišna glasba jim daje takt za drobn ples dvorjenja. Da dodam trenutku dih pravljčnosti, stopim še k labodom. Gosposko drsijo po gladini, od časa do časa pomešajo s kljuni po vodi, gladijo si perje, nekoliko igralski in hkrati brezbrizni za vse.

Vrtnarji postorijo zadnja dela pred polnim izbruhom pomladi. Strižejo mejice, kot bi ne verjeli, da bo bujno zelenje zabrisalo ves njihov trud. Rjave kope listja so od daleč mrtva mravljišča sredi zelenih, kratko prestriženih preprog.

Hladno je še, toda sončni žarki igrivo kukajo izza golih vej. Včasih te zazebe, če stopaš v senci zimzelenega drevja, ko pa je med tabo in nebom ena sama sinjina, te živahno migljanje odsevov premami. Prevzame te milina. Začutiš, da si srečen. In ker nosiš v sebi srečo, bi hotel raztegniti svojo prosojnost na vse. Trenutek je tako iskren, da te skoraj zaskeli skrb — minilo bo ...

Zdaj sem že zunaj. In če me je na dnu srca še razjedala zima, me srečanje na vogalu popolnoma prepriča, da je napočil novi čas: stojnico v plašč zavitega kostanjarja je zamenjalo tisoče belih očesc prvega cvetja. In ženska, ki jih tako neusiljivo ponuja, je sočen dih prenovljenja.

Zavijem v drevored, ki je zdaj samotni in tih. Vem, v kratkem bo zaživel kot prizorišče hrupnega poletja. Prehodim kakih sto metrov in že sem na širokem trgu. Tu so kar preskočili en letni čas: mizica pri mizici, gost zraven gosta, seveda, saj je trg preplavljen od sonca!

Zamika me izložba in ob nekoliko čudnih podobah zahrepenim. Rdeča luč ne more zaustaviti mojih misli, neka otožnost se mi vsili v srce, tako tuja, tako odveč je ta reka prometa.

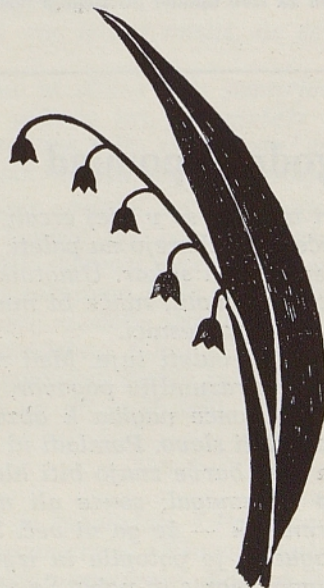
Velika siva ploščad se odpira proti morju. Z vseh strani so prišli sem otroci in golobi predstavljajo njihovo največje veselje. Kakšno zadoščenje, če oba — glob in otrok — premagata nezaupljivost in postane roka prijazno vabilo za pristan!

In zdaj me čaka najlepše: sprehod po nabrežju, kajti Trst je zame predvsem ta kamniti jezik, ki se zajeda v morje. Pozimi se je morje lovilo samo s seboj v valovih in živelo svoje življenje. Danes pa, ob prvih dihih pomladi, morje kliče in šepeta in igra valov je kot zame pripravljena predstava. Pogovor med soncem in morjem se proti zatonu še poživi. Morje iztisne iz sebe vso svojo modrino, toda spet se oglasijo sončni navihanci, tokrat se ustavijo na gladini in srebrno prebadajo grebene valov. Morje sprejme še ta izziv in se iskri in beli.

Pred mano so jambori kot gozd golih debel, ki se sklanjajo drug ob drugem, kot bi lovili ravnotežje.

S časom pa se modrina in srebro spojita v svinčenost ugašanja. Toda sonce se hoče poigrati do konca in konec mora biti najlepši. Valovita

dalje na naslednji strani ■

To je dan, ki ga je naredil Gospod, aleluja

Velika noč je pred nami. Narava se po zimskem spanju prebuja k novemu življenju. V človekovem srcu je toplo, z večjim veseljem gleda v prihodnost. Te dni se kristjani s postom pripravljamo na praznik Jezusovega vstajenja. Dan, ki nam ga je podaril Bog, da z večjim pogumom stopimo na pot, ki nas vodi k njemu.

Velika noč je začetek novega sveta.

Praznik, ki praznuje rojstvo novega človeka:

— To je dan, ki ga je naredil Kristus Gospod, aleluja.

Druge dneve naredimo sami.

Dnevi, ki so polni sovražstva, nestrpnosti, greha,...

Dnevi, ki so polni teme in smrti: nasilja, vojnih spopadov, trpljenja, izkoriščanja, lakote, smrti še nerojenih otrok,...

Dnevi, ko ne mislimo s svojo glavo in se prepustimo toku, da nas nosi, kamor hoče.

Dnevi, ko ne zmoremo napora poti, ki je ljubezen.

Velika noč pa je dan, ki ga je naredil Gospod.

Prvo jutro sveta, novi dan.

Zato je velika noč praznik čudovitega upanja, velikega pričakovanja.

Trenutek, ki je podaril človeštvu osvoboditev:

— Hvaljen Bog in Oče Gospoda našega Jezusa Kristusa, ki nas je po svojem obilnem usmiljenju prerodil za živo upanje po vstajenju Jezusa Kristusa od mrtvih.

Te besede je spregovoril Peter prvim kristjanom. Bili so zbrani pri praznovanju velikonočne vigílije. Prisluhnili so besedam, ki jih svet še ni slišal: da so prerojeni za živo upanje po zaslugi nekega dogodka.

Mož, ki so ga vsi poznali kot Jezusa iz Nazareta, sina Jožefa in Marije, vstane od mrtvih.

Ljudem, ki so bili utrujeni, razočarani od dolgega in brezuspešnega iskanja resnice, naenkrat zasije novi vir luči in veselja:

— Tega se radujte, če je treba nekaj časa v raznoterih preizkušnjah.

Tudi danes, ko smo ljudje ujeti v svojo sebičnost, brezbržni in nesposobni vsake poti naprej, ostaja velika noč praznik upanja. Za naš narod, da bo ohranil vero očetov in materin jezik v tretje tisočletje.

To je upanje, v katerega smo vključeni vsi, da bomo v polni meri živeli svoje človeško dostojanstvo in ob svojem času dosegli dar, ki ga je Oče obljubil svojim. Da bo on, ki je Jezusa Kristusa obudil od mrtvih, tudi naša umrljiva telesa oživil po svojem Duhu, kot nam zagotavlja apostol Pavel. Z drugimi besedami: če je Kristus vstal, bomo vstali tudi mi. Jezusovo vstajenje naznanja vstajenje mnogih: on je namreč začetek, prvorojenec (vstalih) od mrtvih.

Ko se prikaže vstali Jezus na obali Genezareškega jezera, vzklikne apostol Janez:

— Gospod je!

On je prvi prepoznal Gospoda, ker je nanj pokazalo njegovo ljubeče srce. Ni dano vsakemu, da prepozna vstalega Jezusa. Samo tisti zmore, ki veruje in ljubi. Prav to potrebujemo pri vsaki sveti maši, ko pristopamo, da prejmemo Jezusa v kruhu življenja: Gospod je!

MILAN

Zgodnja pomlad

odeja zažari in nebo se v njej zrcali. Vsi možni odtenki rdečega se zberejo na paleti, ki bi je ne zmožel najspretnejši slikar. Umetnik bi si take drznosti niti ne dovolil, nihče bi mu ne verjel, da je vse povzel po resnici.

Morje je zdaj videti tuje. Med njim in nebom se odvija nerazumljiv pogovor, kakor slutnja. In bolj se sonce nagiba k obzorju, skrivnostnejše je videti slovo. Pomladi ni več. Stresa me mraz in tudi barve znajo biti hladne in nemirne. Kdo bo zmagal: sonce ali morje? Trenutek, še trenutek — že ga ni več. Zmagalo je morje. Kroglja se je potopila in izginila. Zdaj sta ostala sama: morje in nebo. Še je videti loč-

nico med njima, kaj pa zdaj? Ali se bo-nebo razpelo čez valujočo modrino, ji vtisnilo mirnost in molk, ali bo morje zapljuskalo do neba in zabučalo v peneči se belini? Negibno stojim in čakam: ne vem, na čigavi strani sem zdaj. Ne vem, česa si bolj želim — spokojne umirjenosti ali razviharjene sile? Ali obeh hkrati? Tedaj pa se dvoboj odloči: črnina neba ne prenaša nasprotij. Legla je čisto do obzorja, morje se v njej izgublja. Kje je eno, kje drugo? Ne morem ju več razločiti. Spojila sta se v objem noči in se rahlo zazibala v spanje. Pred mano zija le globel. V njej se zgubim.

Počasni koraki me odvedejo proti neonskim lučem. Samota ob temni globeli me straši. Njeni turbobni glasovi ne obetajo nič dobrega. Grem.

Santa Maria del Buen Ayre

(NAGRAJENA NA NATEČAJU MLADIKE)

»Izredno ljubim ptiče! Vsako jutro, naravnost s hrepenenjem in slastjo poslušam njih petje. Sklonim se nizko ob oknu in opazujem njih igro pod drevesom.«

'Kakšno igro?', je pomislila Vera. 'Prav tukaj ob moji postelji mora stati', je ugotavljala, drugače je ne bi tako jasno slišala. Gotovo je to tista mlada bolničarka, redka blondinka med vsemi temnimi. Njen glas je prijeten, prepričljiv.'

Na pol zbujena, obrnjena proti oknu, je poslušala živahno ptičje petje in si predstavljala sončno jutro. »Senjora«, jo je poklicala soseda, Paragvajka, »pol šestih je že in vstati moramo. Pospraviti moramo posteljo, urediti po nočni omarici. Ob osmih pridejo zdravniki...«

Še vedno zasanjana se je usedla. Le kakšna naglica, saj do osmih je še daleč!

Temnopolta bolničarka je sedela pri mizi. Zunanaj je razsajal veter in težke kaplje dežja so udarjale na steklo. Hlad jo je stresel. Nikjer ni bilo blondinke, ne ptičjega petja. 'Pa, kaj se mi je sanjalo vse to?', se je čudila. Vstala je, si oblekla haljo in se umila. Iz police je potegnila revije in časopise, ki so jih nanесли, in jih uredila. Raztresena je brala naslove, v naročju pridržala novo knjigo o argentinskih veleposestvih, o kateri ji je svakinja zatrdila, da je zanimiva, a obenem še vedno prisluškovala, če se bo povrnilo ptičje petje in bolničarkin glas. »Ste še zaspani, kajne!«, se je prijazno pozanimala soseda. »Tudi jaz. Ponoči ni miru, da bi človek spal, zjutraj pa taka naglica! Hočete, da pripravim malo čaja?«

»Prosim, — ali najprej mi povejte, — je bila tukaj tista blondinka in govorila o ptičih?« »O čem?«, se je čudila Paragvajka in se zasmejala. »Sanjalo se vam je! Nobene blondinke ni bilo tukaj in nihče ni govoril kaj takega. A ta naša soba je bila res pravi semenj, ves čas so druge bolničarke hodile k naši dežurni in glasno klepetale, potem še celo mlad zdravnik. Luč je gorela vso noč. Zavidala sem vaše spanje. Vi ste komaj prišli, a jaz že dvajset dni to prenašam!«

Z vzdihom si je poravnala goste, temne lase, vzela lončka in odšla po toplo vodo.

Ob nasprotni steni, tudi pod oknom, je ležala Indijanka. Jezno je gledala okoli sebe, iznena-

da zavpila, zmerjala in preklinjala vse tiste, ki so se ji približali, pa tudi tiste, ki jih tam ni bilo. »Rekla sem ti, da takoj prideš sem!«, se je zadržala na nevidnega, hlastala po odeji in mu grozila s palico. Bolničarja je pripeljala zajtrk in jo suho vprašala:

»Kaj hočete, čaj, ali mleko?« »Vino,« se je odrezala. Po sobi je zašumel pritajen smeh. Bližnja bolnica, vsa v cevkah, se je radovedno obrnila. »In ti, kaj gledaš?« Takrat pa je opazila rdečkasto tekočino, ki se je pretakala po cevki. »Tisto je moja postelja!«, se je zadržala, skočila na bolnico in pograbila cevko. Bolnica je v grozi zavreščala. Bolničarka je planila nad Indijanko, ostale bolnice so poskočile s postelj in hitele pomagat. »Vino, hočem vino,« je ponorelo vpila Indijanka in trgala cevko. V nastali zmedi in pomešanih krikih, so pritekale še druge bolničarke in zdravniki, ukrotili ponorelo in jo odvedli na njeno posteljo. Navidez pomirjena je obležala, a ko so odšli, je spet poskočila. Bolnica s cevkami je onemogla zaječala in spet so bolnice hitele pomagat.

»Ubila me bo, ubila,« je ječala prestrašena žena, a Indijanko so krepko potisnili v posteljo in jo privezali. Psovala je vsevprek, pljuvala, se zvijala, trgala poveze. Mlad zdravnik ji je vbrizgnil injekcijo.

»Odveži me, ti kaj misliš, da sem pes!«, je hropla.

»Saj tisto ni vino,« ji je pomirjevalno razlagal. »Je le urin in kri, razumete?« »Hočem vino!« je vztrajala. »Pa mar veste, zakaj so vas sem pripeljali? Preveč pijete, postajate nasilni.«

»Ha, samo pripelji mi sem mojega 'samca', boš videl, kakšne mu bom napela!« Poskušala se je dvigniti. »Odveži me«, je zahtevala. — Nankrat se je začudena ozrla po prostoru. »Kje pa sem, to ni moj rančo?« »Ne, to je bolnišnica, obnašajte se spodobno, tukaj so samo bolniki!« »Je res,« se je spokojno čudila in zdravnik ni vedel, ali zares ne ve, ali se le dela.

* * *

Vera se je spogledala s Paragvajko. »Ubogo bitje!« je zamrmrala. »Njeno obnašanje vzbuja smeh, pa tudi usmiljenje. Kdo ve, kaj jo je do

tega pripeljalo! Težke, neurejene razmere, mor-
da od ranih dni. Verjetno ni našla nikogar, ki bi
v njej videl zares človeka. Nikogar, ki bi jo kaj
poučil. Revščina. Bolničarka je rekla, da so jo
pripeljali tako umazano, da bi jo morali s krta-
čo očistiti, — no, pa nazadnje tukaj sedaj še
vode primanjkuje. Meščani si navadno sploh ne
predstavljajo realne slike o podeželju. Življenje
podeželana že tako ni lahko, še toliko teže za
indijanske rodove. Izgubili so svojo kulturo, ci-
vilizacija belih pa jih je prezrla. Resignirano
prenašajo svojo zapostavljenost; večinoma so
zelo molčeči, še celo med seboj. Znano mi je vse
to, zakaj tudi v meni se pretaka nekaj indijan-
ske krvi. Rodila sem se v pozabljenem, revnem
paragvajskem naselju. Kot otrok sem komaj ob-
vladala španščino, tam vsi govore le indijanski
jezik guaraní. 'Roza', mi je nekoč rekla mama,
že obupana, 'ne dopusti, da bi tvoje življenje ta-
ko končalo, kot moje' — in nisem dopustila. Ko
sva z možem spoznala, da v Paragvaju za naju
ni bodočnosti, sva prišla sem, v Buenos Aires, v
Santa Maria del Buen Ayre,* kot piše v starih
knjigah.«

Vero je prevzela njena nežna izgovarjava.

Bolničarka je prižgala plinsko pečico, pritr-
jeno na steno. »Ne delaj tega«, je zavpila Indi-
janka, ko je zagledala plamenček, »slišiš, boš
zagal rančo!« Spet se je zaslišal smeh.

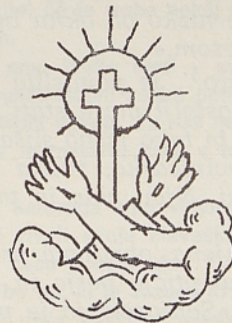
* * *

Nočna bolničarka, velika in debela, se je po-
stavila pred Indijanko in ostro rekla: »Torej zga-
njaš cirkus, kajne, — ampak pri meni ga ne boš!
Pazi se!« Zategnila ji je poveze in posmehljivo
dodala: »Bi rada vina? Jaz ga imam, pa ti ga ne
dam. Sama ga bom pila, poglej!« Iz omarice je
vzela steklenico alkohola in ji pomolila pod nos.
»Ti diši?«

Iz kota sobe se je oglasila bolnica: »Imejte
usmiljenje, da boste usmiljenje prejeli!« Vse so
se osuple zazrle vanjo. Bolničarka je spravila
steklenico in se molče umaknila.

* * *

Vera je z dolgočasena odložila knjigo in pri-
sluhnila škrabljanju dežja. Kaj ga sploh ne bo
več konec! V duhu se je videla, kako se je v sonč-
nem jesenskem nedeljskem dopoldnevu vračala
s hčerko iz cerkve proti domu. Na drevju so v
lahnem vetru trepetali zlato-rumeni listi. Ploč-
nik je bil ves posejan z njimi. Sklonjena je po-

birala najlepše in polglasno ponavljala že dav-
no priučen verz:

... »med listjem blodil sem jesenskim
po poti, negotovosti naproti ...«

»Ampak mama,« se je križala hčerka, »pa
kaj te ni nič sram! Le kaj si morejo ljudje mi-
sliti!«

Ne, ni je bilo sram. Spravila jih je v predal
med spominke. Tudi v sobi je čutila negoto-
vost ... ampak sedaj je mimo. Še malo in se bo
urnila domov in tudi ta čas se bo priključil spo-
minom ...

— pod črto - pod črto —

Enotni cerkveni prostor?

Sveto leto odrešenja, ki se izteka, je
privabilo v večno mesto reke romarjev
z vsega sveta. V Rim so romali tudi
Slovenci. Nad tisoč se jih je februarja
podalo na pot, ki je dosegla svoj višek
24. februarja ob posebni papeževi av-
dienci za Slovence. Radijski prenosi in
druga poročila pričajo o izrednih vtisih,
ki so jih romarji odnesli z nekajdnevne-
ga bivanja v središču Cerkve. Pisa'lo in
govorilo se je o »vseslovenskem roma-
nju«, žal pa naziv ni povsem točen. Res
je, da so se romanja udeležili tudi sku-
pina iz Benečije, skupina s Koroške
ter posamezniki z Goriške, Tržaške in

zdomstva, prisotnost zamejstva pa ni bi-
la ne načrtovana ne primerno močna.

Če je kdo doslej vedno skrbel za slo-
venski enotni duhovni prostor, je b'la
to gotovo slovenska Cerkev, ki se ni
ozirala na države in škofijske meje, ko
je šlo za skupne zadeve. To seveda ne
pomeni, da preziramo cerkvenopravno
ureditev ali da se želimo izolirati od o-
stalih vernikov v narodno mešanih ško-
fijah. Vsakomur pa je jasno, da sloven-
ski verniki skupno čutimo, da smo med
seboj duhovno povezani. Za to pa niso
dovolj bogoslužne knjige, tudi ne pre-
dateljti in pridigarji. Najbolj živ zgled

te povezanosti so slovenski dušni pa-
stirji iz »matične« Slovenije, ki delajo
v zamejstvu, ker tu ni duhovnih pokli-
cev. Občasna narodna, vseslovenska ro-
manja pa gotovo utrjujejo občutek po-
vezanosti, saj se na njih tudi udelež-
nec iz zamejstva znajde sredi živega
toka slovenske vernosti, gane ga skup-
na slovenska pesem, obogati ga beseda
cerkvenih pastirjev, deležen je le-
pote posebnega sprejema pri sv. oče-
tu in vsaj enkrat ni manjšina v spet
manjšinski škofijski skupini v morju
splošne desettisočglave audience, kot
je bilo letos s Tržačani in Goričani.

Težava letošnjega romanja je bila rav-
no v tem, da so si v hitrem zaporedju
sledila svetoletna romanja goriške nad-

Prisluhnila je pojoči govorici sosedu, ki se je s hčerka pogovarjala v guaraní jeziku in njen obraz se je svetil v ljubezni. Spominjala se je njunega jutranjega pogovora. »Vsako leto moram domov«, ji je razlagala, »brez teh obiskov ne bi zdržala. Ali, glejte čudo, že po nekaj dneh moram spet nazaj. Nekaj me sili k temu. Lansko leto je bila tam takrat prometna stavka in morala sem nekaj dni počakati. Kako sem težko čakala! Moji domači so mi zamerili nestrpnost...« Vera je s silo zatrla žalost, ki jo je prevzela. Paragvajka je, tudi užaloščena, stegnila roko. »Moj pokojni mož je v domotožnih urah rad zaigral na harfo, ki je naše narodno glasbilo in skupno smo prepevali naše polke in valčke, ki se tako razlikujejo od vaših... Kako lepa je bila tista: 'Ay, mi dulce esperanza', 'Aj, moje sladko upanje'...«

* * *

Indijanko je v dobri meri minila napadalnost. Dva dni je ležala privezana na rokah in nogah, da se še obrniti ni mogla. Ko je spravila iz sebe vse psovke, kar jih je poznala, je utihnila. Obiskal jo je mož, vsi so ga radovedno gledali, ona pa je kar molčala. Končno so jo odvezali in jo odpeljali v kopalnico. Majhna in suha se je nerodno prestopala. »To bo drgnjenja«, se je zasmejala bolničarka, a v poslušalkah ni našla pravega odmeva. »Kot Kristusa so jo imeli!« se je zgražala tista iz kota, ali gospa s cevko je naprej trepetala. »Pa, če jo spet kaj prime?«

* * *

»Sedaj greste?«, je vprašala Paragvajka in Veri, ki je že pripravljena sedela na postelji, je kaplja pelina padla v veselje odhoda. »Kako je z vašimi pregledi? Že veste kaj dokončnega?« »Še nič! Odlašajo z dneva v dan, vedno kaj manjka!«

Verin brat je pomolil glavo v sobo. Vstala je, pa tudi Roza, Paragvajka, se je dvignila in impulzivno sta se objeli. Kako neverjetno sta se zbližali v tem kratkem času! Je bilo to sorodstvo duš, sorodstvo usode? »Obiskala vas bom, zares, gotovo!« je obljubila. »Saj tako bom še morala k zdravniku.«

* * *

Čez teden dni je pri vhodu v bolnišnico nepričakovano trčila na gospo s cevkami. »Kaj, že pokonci«, se je zavzela. »Tako, bolj za silo,« se je zasmejala. »Ampak, že gre. Samo, da sem se bolnišnice znebila, to je glavno! A, veste, sedaj je Indijanka že popolnoma mirna. Po tolikih odmerkih valiuma in halopidola, so jo ukrotili, celo govore, da bo šla domov! No, ta pa me je imela pošteno zastrašeno!« »In Roza, Paragvajka?« »Zdi se mi, da je še vedno tam. Pa saj jo boste obiskali, kajne?!«

Lahno je odrinila vrata in se ozrla po Paragvajkini postelji, na kateri pa je ležala tuja žena. Negotovo je obstala. Približala se ji je bolničarka, blondinka in jo vprašala, koga išče.

»Paragvajko bi radi?«, se je začudila. »Kaj ne veste, da je ni več?«

»Kaj je že odšla domov?«, se je začudila. »Ne, ni odšla domov«, je počasi pojasnjevala blondinka. »Operirali so jo, pa operacije ni prestala. Srce. Vam to ni bilo nič znano? Saj so zaradi tega toliko časa odlašali!«

Vera je mlahava odšla in na cesti ni opazila sončnih žarkov, ki so prodrli skozi oblačno nebo in ni slišala ptičjega petja v krošnjah dreves...

* Santa Maria del Buen Ayre ali Sveta Marija Dobrega Zraka je prvotno ime mesta Buenos Aires.

pod črto - pod črto

škofije, slovensko romanje in tržaško škofijsko romanje. Stvar se je končala tako, da ni bilo organiziranega sodelovanja iz zamejstva na slovenskem romanju, da bi ne oškodovali škofijskih romanj, a tudi za ti dve romanji ni bilo kake navdušene propagande in priprave. Tržaški verniki so tako zmogli le slabo zaseden slovenski avtobus (več vernikov slovenske narodnosti je bilo še po avtobusih posameznih župnij sredi italijanskih someščanov), v katerega so potem namestili še nekaj Italijanov, tako da je bil tudi »slovenski avtobus« dvojezičen...

Romanja so sicer le postranska zadeva v verskem življenju, vendar lahko ob teh primerih zapišemo, da so bila

kaj malo uspešna za nas v tržaški in goriški škofiji. Verjetno ni prehuda zahteva, če bi predlagali, da se v duhu bratskega sodelovanja med sosednimi škofijami najdejo tudi sporazumi o datumih in organizacijskih oblikah, tako da nismo Slovenci v Italiji v nelagodnem položaju.

Glede skupnega »cerkvenega prostora« je potrebna še ena pripomba. Odkar slovenske škofije tiskajo skupne letopise (nekdanje šematizme), je le prvi upošteval tudi slovensko cerkveno in versko stvarnost zunaj meja SRS. V letopisu iz leta 1978 so to opustili — zamejstvo in izseljeništvu. Zadnja leta izhaja vsako leto Naslovnik sloven-

skih škofij, ki ima bolj praktični, le imenski, naslovni in telefonski značaj, a se spet drži le ozemlja Socialistične republike Slovenije. V Naslovniku za leto 1984 je zapisano: »Novih želja za razširitev Naslovnika s še drugimi naslovi letos nismo upoštevali. Naslovnik naj bi čimbolj ohranil prvotno zamisel, tj. da upošteva le stanje na ozemlju SR Slovenije, se drži stanja po 1. januarju itd. Vse druge želje bodo v največji možni meri upoštewane v novem Letopisu 1985.«

Napoveduje se torej novi obširni letopis. Upravičeno lahko v zamejstvu pričakujemo, da bomo v njem dosledno prisotni, ker smo tudi mi del slovenske Cerkve.

ZIMSKO POROČILO

Brž,
ko pismo smo dobili,
na vse strani smo sporočili,
da so lani huligani,
vse do danes še neznani,
tetki Zimi —
vse odnesli.
Lepo belo ogrinjalo,
ki milijon snežink je stalo,
sijajne svečnike ledene,
bele kučme dragocene,
strmine tri za smučarijo
in še več za sankarijo ...
Pa kaj bi zdaj še našteváli,
sedeli, križem rok čakali?
Dajmo, dajmo,
pohitimo,
huligane polovimo!
Pa bo zima spet vsa bela
otročad pa srečna in vesela.

POMLADNO KOSILO

Danes naša Urška kuha.
Sonca kos je vrgla v lonec,
z noskom meša, s prstkom duha —
to bo tečna sončna juha!

Kaj ponudim za sladico?
Urško že močno skrbi.
Iz vetra speče vam potico,
velik kos je vsak dobi.

Zdaj nared je že kosilo,
urno, urno jejte vsi!
da se sonce ne bo skrilo,
da vam veter ne ubeži.

JANJA KASTELIC

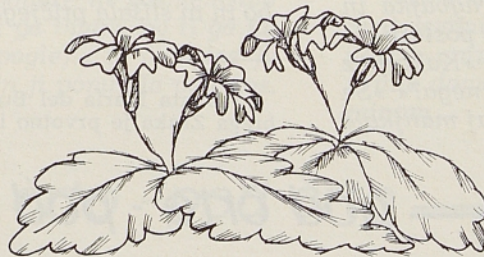
Pet otroških

(Nagrajene na natečaju MLADIKE)

PO TELEFONU

Halo,
je kdo doma?
Noč je že
jaz pa sem sam
in dolgčas mi je.
Mamica dela,
očka nimam,
z menoj je le čas
za klepetek.
Kdo sem?
Fantek,
tri leta imam
in zmeraj sem sam.

Halo!
Hvala!
neznani prijatelj!
Ko ti bo dolgčas,
ko boš kdaj sam,
zavrti številko —
tisoč sanj
in nikoli ne boš
klical zaman.

KAJ JE POMLAD

Košček sonca, ki koplje se v luži,
rega, rega v vaški mlakuži
pa kljunčka dva na češnjevi veji
in slinasta polžka ob vrtni meji.

Kaj je pomlad?

Trije zobki, ki jih mojček še nima,
zvonček, ki ga dala Tinčku je Tina,
kupček peska, ki je spotaknil nožice
in vetrc, ki nežno osušil je lice.

LEDENE ROŽE

Na Mojčkovem oknu
so rože uzcvetele,
velike in majhne
lilije bele.

Mojček jih boža
in premišljuje,
sto drobnih sreč
mu srcece kuje.

Tole, najlepšo
bom mamici dal;
onole tam dedku poslal.
Nekaj jih v venček spletem
in na gomilo babici nesem.

Vse druge naj bodo
za bele in črne otroke,
da bomo v ljubezni
podali si roke.

Toda, ojoj!
oči so le vlažne
in mokre dlani
Mojčku ostale.
Konec je sanj,
rož — l e d e n i h — več ni.

PAVLE MERKŪ

Boljunec

Petar Skok je v hrvatskem etimološkem slovarju (Etimologijski rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika I, Zagreb 1971, str. 234) razložil hrvatsko ime istrskega kraja **Boljun** iz latinskega glagola **bullire** = vreti; ime pomeni torej »vrelec«. Istega izvira je gotovo tudi slovensko ime Boljunec za kraj v dolinski občini, ki je nastalo kakor prejšnje iz latinske osnove, vendar so mu naši predniki dodali še slovensko pripono **-ec**. Vendar se mi zdi verjetnejša razlaga Marir. Dorie iz latinskega samostalnika **Balneoli** ali **Balneolum**. Srednjeveška imenska oblika **Bagnolo**, ki jo berem v najbolj zgodnjem času l. 1262 v arhivu benediktinskega samostana Svetih Mučencev (danes v tržaškem Državnem arhivu), in sploh večina srednjeveških zapisov govori za edninsko imensko obliko. Samo enkrat v srednjem veku berem tudi slovensko imensko obliko **de Bolunci** (1310 v najstarejši knjigi dohodkov in izdatkov stolnega arhiva sv. Justa), ki je morala nastati že kako stoletje prej iz latinske.

Zanimivo se mi zdi ugotoviti, da sta današnji uradni imenski obliki za ta kraj — slovenska in italijanska — tvorba dejanskih imen. Zapis slovenske imenske oblike iz l. 1310 točno sovпада z današnjo živo obliko **Bolūnc**, medtem ko je uradno ime **Boljunec** moralo nastati v prejšnjem stoletju po učenju, a zgrešeni paretimologiji, češ da je ime po izviru slovensko in da je nastalo iz zveze **bólji** + **únec**. Kako je ta razlaga za lase vlečena, dokazuje že primerniška oblika **bolji**, ki je našim ljudem povsem neznana. Italijanska uradna imenska oblika **Bagnoli (della Rosandra)** se prav tako ne ujema z obliko, ki je bila v rabi še v srednjem veku in se glasi **Bagnolo**.

Naj opozorim še na imena Boljunčanov v srednjem veku: poleg slovenskih osebnih imen srečujemo še nemška in romanska imena: nemška gotovo zaradi vplivov in mode, ki so prihajali iz najbližje vojaške postojanke v Zabrežcu, saj so bili vojščaki v Muhovem gradu pretežno Nemci; romanska pa verjetno po isti poti. 1262 **Volricus de Bagnolo filius quondam Marini de Bagnolo**, 1310 **Sigart de Bolunci**, 1344 **Bene quondam Sabogne de Bagnollo**, 1354-1376 **Leo, Leno, Leuno**, 1354 **ser Bridonus de Jacogna in villa Bagnolli**, **Ximec de Bagnolo**, **Marotus de B.**, **Berthosius de B.**, **Crismanus de B.**, **Marinus fillius Soubani de B.**. Med temi imeni so najznačilnejša slovenska imena **Sobonja**, **Jakonja** in slovenske imenske oblike svetniških imen **Šimec** (Simeon), **Križman** (z več možnimi razlagami), **Souban** (Silvanus). Značilni imeni nemškega porekla sta **Volricus** in **Sigart**. Različni zapisi **Leo**, **Leno**, **Leuno** pa kažejo rajši na krajše oblike svetniškega imena Leonhart (Lenart) kakor na romansko ime Leo (Lev). Tudi za nekaterimi drugimi latinskimi zapisi se verjetno skriva še kako slovensko ime: morda **Bridonus**.

Vsekakor so bili Boljunčani v srednjem veku zelo podjetni, radi so prihajali živeti v mesto ali v druge vasi bližje mestu (**Crismanus de Bagnollo habitator Silvolle**).

Mogoče ne veste, da...

- da je skozi jugoslovanski tisk preniknila vest, da je Edvard Kardelj v Rankovičevem času doživel atentat in bil streljan v glavo ...
- da 40% Italijanov kupuje tuje avtomobile, kar znaša približno 900.000 vozil letno ...
- da se je v clevelandskem časniku AMERIŠKA DOMOVINA dr. Peter Millonig postavil v bran revije CELOVŠKI ZVON, ki jo je bil kritiziral Alojzij Geržinič in napadel Lektor - Mirko Javornik ...
- da je pri škofijski vizitaciji na tržaškem Krasu izjavil karabinjerski častnik tržaškemu škofu Bellomiju: »Z Italijani imamo precej opraviti, s Slovenci pa skoraj nič« ...
- da imajo danes jehovci 35 tiskarn, da tiskajo 63 milijonov knjig, 22 milijonov brošur, 515 milijonov izvodov dveh tedenskih revij, in to v 80 jezikih ...
- da sta Matjaž Puc in dr. Jože Krašovec prišla v Ljubljani pred sodišče, češ da sta žalila ateiste, da je bil Matjaž Puc oproščen, dr. Jože Krašovec pa obsojen na 1 mesec pogojno za dobo 5 let ...
- da letos poteka dvestoletnica rojstva Urbana Jarnika, jezikoslovca in narodnega buditelja, največjega sina Ziljske doline ...
- da so nekateri svetovali papežu, naj bi Cerkev praznovala v teh letih 2000 letnico rojstva Mater božje ...
- da ima albanska prestolnica Tirana 200.000 prebivalcev, dve bencinski črpalki, tri kinematografe, eno banko, nobene cerkve in nobenega zasebnega avtomobila ...
- da je na pogrebu Edvarda Kocbeka visok funkcionar poskusil ob grobu preprečiti cerkveni pokop velikega Slovenca in kristjana ...
- da je uporni francoski škof Lefebvre okrepil svoje zaledje in da danes razpolaga s petimi semenišči, v katerih je okrog 200 bogoslovcev, ter z najmanj 60 hišami po vsem svetu ...
- da se je Američanka Germaine Greer, ki je v začetku sedemdesetih let začela s knjigo SKOPLJENA SAMICA feministično revolucijo, zdaj skesala in v knjigi SPOL IN USODA preklicala svoje nekdane nazore ...
- da sta predstavnika celovške Mohorjeve družbe, ki sta hotela na Ljubelju prepeljati 20 izvodov 2. številke CELOVŠKEGA ZVONA, smela ponesti v Ljubljano samo 1 izvod, ostale pa sta morala pustiti na meji ...
- da je tik pred izbruhom vojne, aprila 1941, izhajalo v Sloveniji 5 slovenskih dnevnikov (trije v Ljubljani in dva v Mariboru), sedaj pa izhajajo le trije (dva v Ljubljani in eden v Mariboru).
- da na ljubljanski postaji čaka s svojim avtom kakšen taksist, ki ne ve, ne kje je ljubljanska stolnica ne ljubljanska škofija ...

20. ROJSTNI DAN ANSAMBLA LOJZETA SLAKA

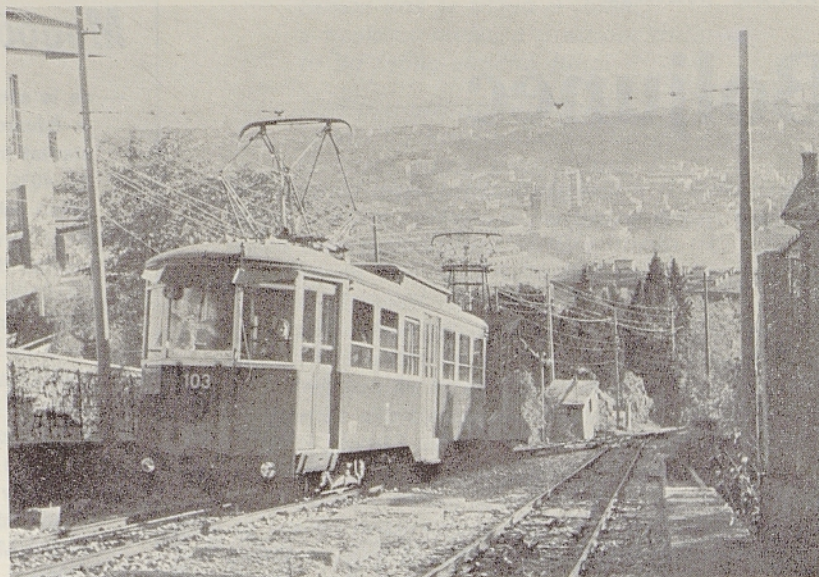
Ansambel Lojzeta Slaka je za Avsenikovim kvintetom gotovo najbolj znana in priljubljena skupina, ki izvaja narodnozabavno glasbo. Slakov ansambel in pevci Fantje s Praprotna slavijo 20-letnico skupnega nastopanja. V tem času so zaslužili pet srebrnih in onajst zlatih plošč, sedem zlatih kaset in dve zlati čaplji zagrebškega Jugotona.

KOROŠKA POJE

V nedeljo, 11. marca, je Krščanska kulturna zveza priredila v Domu glasbe v Celovcu osrednji koncert »Koroška poje«, na katerem je nastopilo devet zborov. Pozdravni nagovor je imel predsednik Zveze prof. Janko Zerzer, ki je sporočil, da je KKZ razpisala natečaj za novo koroško narečno pesem.

CIRIL ŽEBOT — 70-letnik

V Washingtonu praznuje letos spomladi 70-letnico univerzitetni profesor Ciril Žebot. Pred vojno je spadal v skupino Ehrlichovih stražarjev. V vodilnih ameriških listih je po vojni spremljal politično in ekonomsko dogajanje v Sloveniji in Jugoslaviji. Izdal je tudi dve knjigi »Slovenija včeraj danes jutri« in stajno opisuje v časopis Slovenska država.

Openski tramvaj, ki od začetka tega stoletja povezuje Trst z Opčinami, ni zaradi obnovitvenih del vozil točno leto dni. Po opravljenih delih naj bi ponovno stekel posodobljen in avtomatiziran takoj po veliki noči.

ŽELEZNIČARSKI MUZEJ V TRSTU

Na stari železniški postaji pri Sv. Andreju v Trstu so 9. marca odprli železničarski muzej. Pri ustanavljanju novega muzeja je pomagal tudi ljubljanski muzej železnic, saj je novi muzej prejel kar sedem parnih lokomotiv iz Slovenije.

MISS SLOVENIA 1984

Dne 18. februarja 1984 so v Kanadi že šestnajstič izvolili deklet »miss Ljubljana«, ki bo predstavljala Paviljon Ljubljana na vsakoletnem etničnem torontskem festivalu. Štiri kandidatkinje so med drugimi pogoji morale dokazati tudi, da znajo slovensko: zato je vsaka imela petminutni nagovor v slovenščini. Prvo mesto je dosegla gdč. Metka Škulj.

LADISLAV LENČEK — 70-letnik

4. februarja je praznoval sedemdesetletnico slovenski duhovnik misijonar Ladislav Lenček. Zgradil je slovensko misijonsko središče v Lanusu pri Buenos Airesu, urejuje misijonski mesečnik Katoliški misijoni in danes je tudi predsednik Slovenske kulturne akcije, najuglednejše kulturne ustanove Slovencev v emigraciji. Ladislav Lenček je pravi misijonar-popotnik, saj je obiskal vse slovenske misijonarje po misijonskih deželah.

FESTIVAL NARODNOZABAVNE GLASBE

Letošnji 14. zamejski festival narodnozabavne glasbe v Števerjanu bo dne 7. in 8. julija. Prijave in informacije na naslov SKPD »Sedej«, Trg Svoboda 6, 34070 Števerjan, Gorica.

Simbolično olje, 2 m x 1.20 m, prikazuje mladostnega Jezusa, kiparja, ki iz poganških razbitin sestavlja novo krščansko družino. Delo je naslikal svetoivanski rojak Franc Antončič (Antoni), sedemdesetletni upokojeni kemik. Bil je v službi pri družbi Pirelli, živi pa v Milanu.

Benečani v Rimu

Skupnega vseslovenskega romanja v Rimu, o katerem je obširno poročala ljubljanska Družina, se je udeležila tudi skupina Slovencev iz Benečije, ki je ob tej priložnosti izročila papežu spomenico o problemih Beneških Slovencev. Ob tem zgodovinskem dogodku je izšla posebna številka lista Dom v celoti posvečena temu romanju.

Pesem mladih 1984

V tržaškem Kulturnem domu je Zveza cerkvenih pevskih zborov iz Trsta tudi letos priredila tradicionalno revijo otroških in mladinskih zborov. Prireditelj je bila v nedeljo, 25. marca, in pri njej je nastopilo kar trinajst zborov.

Mačkovijski mladinski zbor »Slovenski šopek« je v Kulturnem domu nastopil pod vodstvom Marije Družina in ob spremljavi kitar.

Inženirja Aljoša Volčič in Franko Piščanc (levo) sta v DSI predavala o aktualni in žgoči tematiki, o kateri govori naš uvodnik v tej številki. Predsednica SSO Marija Ferletič in odbornik na tržaški občini Aleš Lokar (desno) pa sta v društvu spregovorila o sedanjem političnem in narodnostnem trenutku Slovencev v Italiji.

Delovanje DSI v mesecu marcu

Prof. Lojze Peterle iz Ljubljane predavatelj v DSI

Društvo slovenskih izobražencev je v marcu nadaljevalo z rednimi sestanki v Peterlinovi dvorani vsak ponedeljek zvečer. Naj te večere vsaj omenimo. 5. marca je na predpustni dan pri-

pravil zabaven in sproščen recitacijski večer igralec Stane Rztresen. Večeru je dal zgovoren naslov »Hej, vinček ti moj, bod' dober z menoj!«. Naslednji ponedeljek je bil gost društva prof. Lojze Peterle iz Ljubljane, ki je govoril na temo »Ali je slovenska cerkev božje ljudstvo?« 19. marca sta o sedanjem političnem in narodnostnem trenutku Slovencev v Italiji spregovorila predsednica Sveta slovenskih organizacij Marija Ferletič in odbornik na tržaški občini dr. Aleš Lokar. Zadnji ponedeljek

Igralec Stane Rztresen v DSI na pustni ponedeljek

v marcu ota inženirja Franko Piščanc in Aljoša Volčič sodelovala pri okrogli mizi z nadvse aktualno problematiko o gospodarski bodočnosti Trsta, o čemer posebej pišemo v uvodniku te številke.

NOVA BOLNIŠNICA V TRSTU

Na Katinari pri Trstu so 19. marca odprli novo tržaško bolnišnico, ki so jo gradili celih osemnajst let.

SLOVENSKI KULTURNI KLUB

SKK je društvo, v katerem se vsako soboto zbira naša srednješolska mladina. Sestanki so ob sobotah ob 19. uri. Kdor želi prebiti nekaj ur v zdravem slovenskem okolju in v prijetni družbi ter prisluhniti aktualni problematiki, ki morda zanima marsikaterega današnjega mladega človeka, naj pride v društvo ob sobotah ob 19. uri, Peterlinova dvorana, Donizettijeva 3.

† ANTONIO BARBARINO

Antonio Barbarino, priljubljeni župan v Reziji, je po daljši neozdravljivi boleznini umrl 25. februarja letos. Od nje ga so se pri pogrebu poslovili številni župani sosednih občin in predstavniki oblasti. Bil je med Rezijani posebno priljubljen.

NOVI PREDSEDNIK ZSKP

Na zadnjem občnem zboru Zveze slovenske katoliške prosvete v Gorici 12. marca letos je bil za novega predsednika zveze izvoljen dr. Damijan Paulin.

Msgr. FRANC MOČNIK - zlatomašnik

V cerkvi sv. Ignacija v Gorici je 19. marca zvečer daroval svojo zlato mašo msgr. Franc Močnik. Slavljenec se je rodil v Idriji v rudarski družini, v mašnika pa ga je posvetil v goriški stolnici tržaški škof Fogar leta 1934.

Tržaški škof Lovrenc Bellomi je v okviru škofijskih vizitacij v preteklih mesecih obiskal več slovenskih župnij. Na posnetku ga je fotograf »ujel« med slovenskimi ženami na Kontovelu. Škof je ljudi očaral s svojo toplino in še posebej z lepo slovenščino, ki jo je povsod tekoče govoril.

UMRL JE MARIO ČERNET

Župnik Mario Černet

V petek, 2. marca je v prometni nesreči pri Ospedalettu umrl dolgoletni žabniški župnik Mario Černet. Pokojnik je bil doma iz Črnega vrha pri Podboscenu v Beneški Sloveniji, kjer se je rodil 20. februarja 1916. V duhovnika je bil posvečen 29. junija 1940. Služboval je najprej v Topolovem in nato v Lazah. Decembra 1962 pa je prišel v Žabnice, kjer je ostal do svoje smrti. Bil je priljubljen med farani, zelo se je trudil, da bi olepšal romarsko cerkev na Sv. Višarjah in bil je predvsem vseskozi zaveden Slovenec. S pomočjo prijateljev je leta 1963 organiziral tečaj slovenščine v Žabnicah. Ob ustanovitvi zbora Višarski zvon je bil izvoljen za njegovega predsednika. Njegova zasluga je, da je ostala višarska božja pot v okviru

žabniške župnije. Vse to delo je opravljal tiho, bil je osebno skromen in zadnja leta je z veliko vdanostjo in potrpežljivostjo prenašal hudo bolezen, zaradi katere je zahajal trikrat tedensko na dializo v videmsko bolnišnico. Na eni teh poti ga je doletela smrt.

20-LETNICA GORIŠKIH SKAVTOV

Slovenski goriški skavti so v nedeljo, 19. marca, z bogato prireditvijo v Katališkem domu v Gorici proslavili dvajsetletnico svojega obstoja. Ob tej priložnosti so tudi izdali posebno številko skavtskega glasila Planika.

† PETER VIDAU

Po dolgi in mučni bolezni je 27. marca umrl v tržaški bolnišnici dolgoletni ključar openske župne cerkve Peter Vidau, oče kostumografinje Slovenskega stalnega gledališča v Trstu, gospodične Marije Vidau. Rodil se je leta 1915 v skromni slovenski družini in je bil med vojno deportiran v Nemčijo. Bil je navdušen pevec in zaveden Slovenec.

Slovenska prosveta in Zveza slovenske katoliške prosvete

razpisujeta

X. tekmovanje zamejskih amaterskih odrov

MLADI ODER

Tekmovanja se lahko udeležijo amaterski odri, ki delujejo v naši deželi.

Tekmovanje traja do konca leta 1984. Izid bo javno razglašen ob slovenskem kulturnem prazniku februarja prihodnjega leta.

Skupine, ki se nameravajo udeležiti tekmovanja, morajo javiti svojo udeležbo enemu od obeh prirediteljev.

Predstave prijavljenih amaterskih odrov bo ocenjevala komisija, ki jo sestavljajo gledališki izvedenci in po en predstavnik vsake organizacije.

Mnenje komisije je dokončno in nepreklicno.

Za vsa podrobnejša pojasnila in prijave se je treba javiti na naslov SLOVENSKA PROSVETA, Trst, ulica Donizetti 3, tel. 768-189 ali pa ZVEZA SLOVENSKE KATOLIŠKE PROSVETE, Gorica, viale XX Settembre 85.

IZ SLOVENSKE PUBLICISTIKE

JEDRA NESPORAZUMOV

Precej razširjeno protislovensko razpoloženje po drugih jugoslovanskih republikah lahko pripišemo tudi zavestni manipulaciji in sprenevedanju (na čigavo pobudo, komu v prid?).

Res, prav v Sloveniji najslabše uspevajo ideje o enotni jugoslovanski naciji. Ne poudarijo pa se nekatere veliko pomembnejše in dosti očitnejše resnice, npr. o srbohrvaščini kot obveznem šolskem predmetu v slovenski osnovni šoli, o dobri založenosti slovenskih knjigarn s srbohrvaškimi knjigami, ploščami in kasetami, o preplavljenosti slovenskih kioskov s srbohrvaškimi časopisi ter literarno plažo, o rednih srbohrvaških oddajah na radiu Ljubljana (da o siceršnjem deležu popevk s srbohrvaškim besedilom v ljubljanskem radijskem sporedu ne govorimo, prav tako ne o prenosih srbohrvaških televizijskih oddaj, tudi otroških), o najmanj enoletni srbohrvaški konverzaciji vsakega Slovenca v vojaški suknji ipd.?)

Če bi se omenjene resnice o Sloveniji v jugoslovanskem časopisju za dosti poudarjale, bi se hitro pokazalo, da tu ne gre za nikakršno spodkopavanje jugoslovanstva.

Skupno programsko jedro za predmet materni jezik, kot je zasnovano in izpeljano zdaj, je lahko samo potuha za nadaljevanje stanja, saj je po idejnih, strokovnih in estetskih merilih daleč za časom. Tu naj samo povemo, da v literarnem delu tega jedra nista omenjena niti Trubar niti Prežihov Voranc (celotno besedilo skupnega jedra za pouk književnosti v okviru predmeta materni jezik je pri nas ponatisnjen v reviji *Sodobnost* 1983/10, str. 832-941).

(odl. iz sestavka J. Dularja, revija 2000, zadnja številka)

VPRAŠANJE VERSKIH ODDAJ NA RTV LJUBLJANA

(iz revije 2000)

»Ob spremljanju RTV programov in dosedanjih razprav glede uvajanja verskih oddaj, se nam zdi potrebno odpreti vprašanje verskih oddaj v širšem pojmovnem in vsebinskem smislu. Ne gre samo za "verske oddaje", ampak za celovitejšo razmerje RTV do pojava religije in vprašanj v zvezi z njim.«

»Predlagamo:

1. RTV naj razširi programsko ponudbo z objektivnimi in spoštljivimi oddajami o religiji kot »normalnem«^o zgodovins-

skem in kulturnem pojavu, ki je vrednota precejšnjemu številu poslušalcev in gledalcev RTV. O njej naj imajo priliko govoriti tudi verniki sami. Take oddaje bi bile lahko na poljudnejši ali višji znanstveno teoretični ravni (oblike: okrogle mize, predstavitev mislecev, intervjuji), lahko bi prinašale za religijo povezano vsebino umetnostnozgodovinske ali širše kulturnozgodovinske narave. TV je z oddajami Dolgo iskanje v vsebinskem in načinovnem pogledu nekaj takega že zastavila.

2. Kot poseben programski sklop bi lahko RTV pripravila vrsto oddaj, ki bi zadevale sodobne verske, versko kulturne ali versko politične teme (npr.: prodiranje »vzhodnih pogledov«, verska gibanja, vera kot osebna in zasebna za deva, ...).

Take oddaje bi bile ob zastopstvu vernikov, predstavnikov uradne Cerkve, strokovnjakov in drugače mislečih ter z dovolj razgledanim vodjem oddaje gotovo odmeven način prikazovanja in obravnavanja vprašanj, ki niso samo ozkega religijskega ali cerkvenega pomena.

3. Ne mislimo, da je treba med verske oddaje za vsako ceno uvrstiti prenašanje obredov, čeprav bi bolnikom, invalidom in ostarelim ravno to veliko pomenilo. Predlagamo pa, da bi se radio in TV s primernimi oddajami »spomnila«^o vsaj večjih verskih praznikov, ki so povezani z bogatim obredjem in so zanimivi tudi etnološko (božič, velika noč, cvetna nedelja, ...). Gre za oddaje in za programsko vzdušje. Nekaj takega vzdušja je bilo v dosedanjih programih RTV že čutiti in je bilo naklonjeno vrednoteno. Na praznike bi bilo mogoče oddajati nekaj cerkvene glasbe, TV reportaže o sakralni arhitekturi in slikarstvu, prikazati kaj v živo, spregovoriti o krščanski simboliki itd.

4. Zadnje čase poročata radio in TV več o dogajanju v Cerkvi doma in po svetu. Predlagamo, da bi bilo v zvezi s tem več objektivnega in kvalitetnejšega poročanja in komentiranja — pri tem ne mislimo samo na poročanje o katoliški Cerkvi. Zbadljivi komentariji in površno poročanje ne utrjujejo slovesa vsedruženega javnega občila.

5. Kar zadeva organizacijo, predlagamo ustanovitev programskega sosveta, v katerem bi bili zastopani poleg poklicnih delavcev RTV še laiki (!), predstavniki uradne Cerkve (Cerkva ali ver), strokovnjaki in drugače misleči. Člani takega sosveta naj bi bili delegirani, ne imenovani. (Nekaj osnov za delegiranje: Mohorjeva družba, škofije, verski tisk, revija 2000). Naloga sosveta bi bila podrobnejša razčlenitev programskih izhodišč in programa, pa tudi sprotno

spremljanje in kritično vrednotenje do-seženega.

Menimo, da je v zvezi s temi oddajami potrebno, da bi jih urejal veren in širše kulturno razgledan sodelavec, kar naj bi veljalo tudi za novinarja.

Naše predloge smo pripravljene pisno ali ustno dodatno pojasniti, utemeljiti ali dopolniti.«

Člani društva izdajateljcev
revije 2000
v Ljubljani

(To pismo, objavljeno v zadnji št. revije 2000, je bilo poslano na vrsto forumov [brez odgovora] in v objavo raznim časopisom, Delu, Družini, Večeru, Našim razgledom. [Objavljeno ni bilo nikjer!])

Poldrugo desetletje gospodarskega razvoja v SFRJ je izgubljeno

Motivirati delavce za bolj produktivno delo je zgolj pobožna želja. Pri zmanjševanju realnih osebnih dohodkov smo dosegli mejo družbene znosnosti, kot to že tudi javno priznavamo. Kaj se bo potlej zgodilo, če bo ob zdajšnjem omejevanju rasti nominalnih osebnih dohodkov segla inflacija v tem letu do »sanjske meje«^o 100 odstotkov.

JOSIP ŽUPANOV

Glede na to, da bomo po predvidevanjih Zveznega zavoda za planiranje v letu 1985 dosegli realne osebne dohodeke iz leta 1970, to pomeni, da je poldrugo desetletje gospodarskega razvoja izgubljeno, vendar pa zato ni nihče odgovarjal. V obdobju od leta 1952 do 1964 je imela Jugoslavija najhitrejšo stopnjo rasti na svetu in tedaj je začela počasi prehitovati manj razvite evropske države. Sedanja kriza jo je vrgla znova na rep Evrope, kjer je bila tudi pred revolucijo: za nami so samo še Portugalski in Albanci, medtem ko so Romuni naši partnerji. Nezaposlenost, ki šteje milijon ljudi, pomeni neprenehni vir demoralizacije.

Tisto, kar pa vendarle daje optimistične perspektive, je vitalnost jugoslovanskih delovnih kolektivov. Ob opisani stopnji neodgovornosti in dezoorganizacije bi se vsako drugo gospodarstvo sesulo. Gospodarstvo pa, ki — ob vseh deformacijah — vendarle temelji na samoupravljanju, je zdržalo.

BRANKO HORVAT
Naši razgledi '84 št. 5

SPREMEMBE

ALI »POPRAVKI« POLITIČNEGA SISTEMA?

(Povzeto iz intervjuja
dr. Najdana Pašiča,
člana CK ZKJ)

»Za krinko delegatskega sistema nastajajo strukture družbene moči, ki prevzemajo tisto, kar formalno pripada delegatskim telesom.«

»Obnavljamo državnolastniške odnose, to pa spremljajo tudi etatiistične deformacije v delegatskem sistemu. Od tod tako vsesplošno razočaranje nad delegatskim sistemom.«

»Programa gospodarske stabilizacije ni mogoče izpeljati, če sistem političnega odločanja in izpolnjevanja spreje te politike ne deluje tako, kot bi moral.«

»V dolgoročnem programu gospodarske stabilizacije vztrajamo pri tem, da ustvarimo združenemu delu trdnejši položaj, da postane to delo manj odvisno od odločitev organov družbenopolitične skupnosti, predvsem njihovih izvršnih organov, in da se bodo lahko svobodneje uveljavljale objektivne ekonomske zakonitosti. Ustvarili naj bi možnosti, v kakršnih bi temeljne organizacije združenega dela ravnale kot blagovne proizvajalke za tržišče in se usmerjale po merilih in potrebah smotrnega gospodarjenja s sredstvi, namenjenimi za razširjeno reprodukcijo.«

»Tudi sklepi z 10. seje CK ZKJ se nanašajo na izpolnjevanje programa gospodarske stabilizacije. Ti sklepi obsojajo kakršnokoli vmešavanje političnih forumov, komitejev in drugih organov v gospodarske tokove.«

»Če delegatske skupščine niso organizirane tako, da bi lahko učinkovito odločale, če je vsiljevano načelo obveznega soglasja vseh, ki sodelujejo v procesu odločanja, potlej izvršni organi in druga telesa prevzamejo njihovo funkcije.«

»Nihče ne bi smel končati svojega mandata, ne da bi javno predložil račune o svojem delu.«

»Imamo zanimive elaborate, ki jih je pripravila posebej ustanovljena skupina za kritično analizo delovanja političnega sistema.«

DUGA in Teleks, 22.3.84

PRISELJENCI Z JUGA V SLOVENIJI

Zaradi ekstenzivnega gospodarskega razvoja v Sloveniji brez delavcev iz drugih republik ne bi mogli organizirati cele vrste dejavnosti — kot na primer gradbeništva ali gostinstva. Gospodarstvo je izčrpalo lastne rezerve nekva-

lificirane delovne sile. Zato mora še naprej — kljub zaostrenim razmeram — računati »na uvoz« delavcev iz drugih republik.

Leta 1980 se je v Slovenijo priselilo 13.281 delavcev iz drugih republik.

Priseljenci so pred dvema letoma zasedli tretjino prostih delovnih mest v slovenskih delovnih organizacijah, od tega kar 48 odstotkov tistih z nizko izobrazbo. Glede na regionalno pripadnost jih je prišlo največ iz Bosne in Hercegovine (kar 62,6 odstotka), iz Hrvaške 18,9 odstotka, iz Srbije 9,2, Kosa 3,5, Makedonije 3,3, Črne gore 1,8 in iz Vojvodine 0,7 odstotka.

TELEKS, 22.3.84

SLOVENCİ, KNJIGE IN KULTURA

Po zadnjih raziskavah že nad štirideset odstotkov Slovencev ne prebere niti ene knjige letno, da zdaleč ne dosegamo normativov UNESCA za letni nakup knjig na prebivalca v naših knjižnicah, da nam stalno pada delež za kulturo v narodnem dohodku, da nismo še prav uvedli umetnostne vzgoje v srednje šole, pa smo jo že vrgli ven; da vsa slovenska kultura letno ne porabi toliko, kot ima neka večja delovna organizacija iz gospodarstva izgub.

(Primorska srečanja '84/45)

NEZAUPANJE V USTVARJALCA IN »PODRUŽABLJANJE« KULTURE

Pesnik in letošnji Prešernov nagrajenec Tone Pavček pravi v marčni številki Sodobnosti o tem takole:

»Čemu je pravzaprav vloga posameznika, še zlasti v takih izrazito osebnih poudarjenih in zavezujočih stvareh, kot je ustvarjalnost, kultura, tako neznatna, tako nepomembna? Mar niso bila pretekla obdobja slovenskega duhovnega življenja zaznamovana po imenih mož, ki so to ali ono ustanovo vodili, ji dali oseben pečat, ugled in ceno? Je to Župančičeva, Goljeva in Vidmarjeva Drama. Poličeva Opera, Kozakova Sodobnost, Kocbekovo Dejanje! Ali se naj zdaj pri nas imenujejo obdobja po predsednikih delavskih svetov, direktorjev in drugih voditeljev z enoletnim mandatom in še manjšo osebo, moralno in kulturno odgovornostjo? Zdi se, kakor da je nezaupanje v posameznika, pretihotapljeno k nam iz stalinističnega besednjaka, ki hkrati govori o človeku kot našem največjem bogastvu in ga hkrati sumniči kot sovražnika ljudstva, opravilo škodo, ki je še dolgo ne bo mogoče oceniti, a ki jo bomo še dolgo čutili. Kajti: kakorkoli obračamo stvari

in povzdiguje, tudi upravičeno, kolektiv in kolektivnost, skupnost in skupno, množičnost in množično, je res in bo še dolgo, da so stvari kulture globoko in intimno osebne stvari, stvari srca, ki bije vsakemu po svoje in uravnava svoj utrip z odbijanjem časa, a zmeraj osebno, prizadeto, zaresno, sicer nič ne šteje, sicer je vse bedno literatstvo, uradništvo, ništrc.«

(odlomek iz uvodnega eseja
»Poenotena sivina«.)

ENO LETO PO DEPOZITU

(ali: besede Franca Šetince
po 1 letu še aktualne)

Odlomek iz polemike Šetinc - Dimitrij Rupel z dne 14.1.1983:

F. Šetinc:

»D. Rupel trdi, da je npr. depozit zavešten (torej dolgoročno usmerjen) ukrep, s katerim naj bi preprečili pretok ljudi, idej in informacij. To naj bi potrdilo tezo o povezanosti Slovenije z evropskim kulturnim prostorom in evropskim socializmom. Potem pridemo hitro do ugotovitve, da depozit, če ne tudi bencin, to naravno zvezo prekinja in nas postavlja malodane "za železno zaveso", skozi katero je mogoče pretok samo še ob budnem nadzoru "carine in policije". Po Ruplu potemtakem ne gre začasne ukrepe, kakor so večkrat poudarili tudi najodgovornejši organi naše države, temveč za načrtne in dolgoročne spremembe družbenega, političnega in npr. kulturnega življenja. In potem vse drugo, o čemer sem razpravljal v prejšnjih poglavjih... do vprašanja: kaj še ostane od naše različnosti?

Ne rečem, da v naši družbi ni sil in teženj, ki glorificirajo ukrepe, celo zaprtost meja. So ljudje, ki vidijo v pretoku idej in informacij samo nevarnost, samo potencialnega sovražnika. So tudi strukture, ki bi rade, da bi se nadaljevala dosedanja skokovita rast inflacije, pa čeprav do popolnega poloma gospodarstva. So tudi takšni, ki jim godi množično nezadovoljstvo ljudi, ker vidijo v njem ugodno ozračje za iskanje grešnih kozlov in za nagle manihejske sodbe, udarne odločitve in odloke — do politike močne roke. Rečem pa, da smo daleč od tega, da bi bile takšne težnje v naši družbi prevladujoče, in ZK se jim odločno zoperstavlja.

Ukrepi zveznega izvršnega sveta, kakršnikoli že so, so reakcija na perečo situacijo s ciljem, da si pridobimo čas. zajamemo »sapo« in storimo odločilen preobrat v gospodarjenju, z vnašanjem novih kvalitet vanj. Morali smo zaustaviti »puhtenje« milijard dolarjev v tujino. Morda bi res bili boljši drugi ukrepi, toda v sedanjih razmerah ni bilo ne časa ne možnosti zanje. In res je, da je nujno začasno poslabšanje standarda, da bi nam bilo jutri bolje.«

(Naši razgledi)

NENEHNO UTRUJENIM

Na tem mestu ne mislimo govoriti o osebah, ki si zastavljajo nemogoče delovne naloge in le malo spiyo. Te vrste utrujenost lahko preprečujemo s pametnim načinom življenja. Toda danes je veliko število takih, ki se čutijo utrujene brez vidnega vzroka. Utrujeni ležejo in prav tako utrujeni vstanejo. Utrujeni so, kadar dosti delajo, in tudi, kadar se ne naprezajo.

Medicinske raziskave so pokazale, da se nenehno utrujeni ljudje delijo v dve skupini:

— v prvo spadajo tisti, katerim neka telesna bolezen zmanjšuje telesno moč, a jim pri tem ne povzroča posebnih težav; — v drugi skupini pa so »duševno« utrujene osebe. Pri slednjih je diagnoza in zdravljenje bolj zapleteno. Nobenemu se tu ne da pomagati s splošnim pojmom »nervoza« in z nasvetom, da se sprosti, pa vendar se tudi ta »duševna utrujenost« lahko zvrsti v nekakšne osnovne oblike in se uspešno obvlada.

Vzrok taki utrujenosti je večinoma globoko nezadovoljstvo v življenju in delu. Ta utrujenost je odpor človekove notranjosti proti vsakodnevni obremenitvi z delom, ki ga ne veseli. Tudi mo-

ten človeški odnos na delovnem mestu lahko povzroči občutek trajne utrujenosti. Neprijeten šef v uradu, doma mož, ki vedno nerga, bojno razpoložena tašča i.t.d., vse te osebe, s katerimi imate dan za dnevom opraviti, so pogosto vzrok globoke izčrpanosti.

Če tudi vi spadate med tiste, ki so stalno utrujeni, poslušajte nekaj nasvetov, ki vam bodo mogoče olajšali vašo življenjsko pot:

1. Zaradi previdnosti se najprejopotite na zdravniški pregled. Mogoče trpite zaradi izrazito nizkega krvnega pritiska, slabega izločanja ščitne žleze ali kake druge bolezni, na katero nestrokovnjaki niti ne pomislijo.

2. Če je zdravnik ugotovil, da ste zdravi, potem se zavlecite v miren kot in dobro premislite, katero delo vas najbolj utruja, se pravi, katero vam je najbolj dolgočasno in zakaj.

3. Ne bojte se korenitih sprememb v vašem delu, če imate občutek, da si boste s tem olajšali življenje. V skrajnem primeru ne pomišljajte niti nad spremembo delovnega mesta.

4. Razmislite brez predsodkov, ali vas kdo od nadrejenih ali kdo od doma-

čih tako močno izčrpava, da vam preostane samo beg v utrujenost. Brezpogojno poiščite sredstva in načine, da take odnose uredite z razgovorom, popuščanjem ali s prekinitvijo.

5. Ne pozabite, da se mišice same skoraj nikoli ne utrudijo. Tudi pri telesnem delu se utrudijo možgani in ne samo roke! Z dopusti, s počitkom in tabletami ne boste mnogo dosegli. Je pa možno, da boste oživel in dobili novih moči, če boste poleg vsakodnevnega dolgočasnega dela našli kako novo dejavnost, ki vas resnično veseli in vam s tem daje tudi moč, da dolgočasne in mučne obveze vestno opravljate brez notranjega odpora.

Danes so seveda številna sredstva za odpravljanje pobotosti in utrujenosti. Vsak zdravnik, jih lahko predpiše, toda jemanje tablet naj bi bilo samo prehod na duševno samo-ozdravljenje. Ne smemo vse življenje, dan za dnem uživati tablete! To ni dobro za živce. Toda beg v alkohol nenehno utrujenih oseb, je še nevarnejši.

Bodite torej sam svoj psihoterapevt. Na daljši rok se lahko ozdravite sami!

narava - okolje - človek - narava - okolje - človek

Sesalci in ptiči so toplokrvne živali. Izraz ni najbolj posrečen: namesto tople krvi bi morali o teh živalih reči, da imajo stalno in od okolja neodvisno temperaturo krvi (prvi okoli 37, drugi okoli 41 stopinj).

Lepa, naravnost luksuzna reč je biti neodvisni od okolja, ne otrpniti, ko je mraz, biti vedno enako aktivni in živahni. Kot vsak luksuz pa je treba tudi tega drago plačati. Tako si je treba nabrati mnogo več hrane, saj gre več kot polovica hrane samo za vzdrževanje telesne temperature, ne pa za rast ali koristno delo. Dalje je treba, ko se nabere preveč toplote, odvečno toploto vrniti okolju.

Kako? Načinov je več, vsaj štiri. Stolu, ki smo na njem sedeli, smo oddali toploto s prvim mehanizmom,

s prevajanjem. Enako, pravzaprav še mnogo bolj izdatno oddajamo toploto s prevajanjem, ko se kopljemo v morju. Les in voda namreč prevajata sorazmerno dobro toploto. Zrak pa ne. Zato je ta prvi način pri človeku običajno zanemarljivo majhen.

Naslednja druga dva načina oddajanja toplote sta operativna zlasti, ko je temperatura okolja nizka. Konvekcija pomeni zračne tokove, ki nastanejo, ker postane zrak v stiku s toplim telesom redkejši in se zato dviguje in tako odnaša tudi toploto. To njegovo gibanje favorizira seveda veter ali sapica.

Sevanje je oddajanje toplote brez posrednikov, tako kakor Sonce brez posrednikov segreva Zemljo. Ta na-

čin prenosa toplote je odvisen, kot je že pred sto leti odkril slovenski fizik Jožef Štefan, od temperature telesa in okolice. Če bi bila oba pri isti temperaturi, sevanje preneha.

Biološko najvažnejše je oddajanje toplote, ko je okolje toplo. Po tem, kar smo povedali, sta zadnja dva mehanizma takrat bolj malo učinkovita. Organizem si pomaga tako, da razširi kapilare pod kožo, kar pomeni, da poživi krvni obtok in s tem oddajanje toplote. Predvsem pa si v vročini telo pomaga s potenjem. Zato da pot ali znoj, ki se pojavi na naši koži, izhlapi, potrebuje toploto. To toploto odtegne telesu, ki se tako shladi. Izhlapevanje je tem bolj učinkovito, čim bolj je zrak suh in vetroven.

Albert Miklavc: Prgišče Krasa

Za svojo 75-letnico ustanovitve je Hranilnica in posojilnica na Opčinah izdala monumentalno knjigo PRGIŠČE KRASA, v katero je urednica Zora Tavčar uvrstila 12 črtic Rafka Dolharja iz knjige **Moji kraški sprehodi**, novo pesniško zbirko Alberta Miklavca **Prgišče krasa** in 49 celostranskih barvnih Dolharjevih fotografij kraške zemlje in folklore. Vse to bogastvo je predstavila v mnogopovedni spremni besedi **Knjigi na pot**.

Nov je torej Albert Miklavc, doma iz Tomaja, kjer se je rodil leta 1928, župnik na Katinari. Leta 1970 mu je izdala revija Mladika prvo pesniško zbirko **Prošnja za jutri**, 42 pesmi o Krasu ter o svojem razmerju do Boga in sočloveka. Že tedaj je dokazal, da pozna rodni Kras do podrobnosti, vendar kraški zemlji ne poje slavošpevov, ampak jo podaja tako, kakršna je: lepa, toda skromna, kamnita, suha, gola, dobra kot mati, vendar je treba trdo delati za vsak košček kruha in vsak kozarec vina. Na kraško zemljo gleda s kmečkimi očmi: vidi njeno lepoto in jo zna zajeti v pesem, vidi pa tudi težko življenje na tej lepi zemlji.

V novi zbirki Prgišče Krasa, ki obsega 25 pesmi, je Miklavc dozorel kot človek in se pesniško izčistil. Kras je ohranil svojo enkratno lepoto v vseh letnih časih, toda pesnik ga je dojel globlje in širše, kakor poje v pesmi **Kraška zemlja**:

»V kraški zemlji videti ves svet: v njivah življenje, v ogradah sproščenost, v vinogradih veselje, v brinju zdravje, v skalah kljubovanje,	v stezah iskanje, v gmajni trpljenje, v borih pesem v tolažbo za trnje, ki bode v srce!«
--	---

Spomladi so vinogradi, ograde, vrtovi in livade pripravljeni in se ponujajo pomladi. Ptice so se vrnila in bodo zagostolele »po svetnih tratah«. Ob pogledu na kraško pomlad bi tudi pesnik »rad zapel z mladostnim glasom«, rad bi »cvetel v vso to praznoto«, rad »bi brstel z današnjim časom«, rad »bi razdal vso to toploto, / ki me razvema, in prekril z okrasom / cvetenja vso to pusto, prazno gmoto«. Na Krasu je vsaka dolina njiva in pomlad jo vsak dan zaliva. Pomlad je ogrela tudi pesnikovo bit, duša mu je radostno zapela, »ozelenela so mi hrepenenja«. Pomlad ga vabi k novi rasti, da »bi vzcvetel v duhovnem pomlajenju«, da bi svojo bit še prerasel.

Poleti so začeli sadovi dozorevati, tudi pesnikova bit je takó obrodila, »da sočloveku rad svoj sad razdajam«. To je najlepši dar, ki mu ga je dala kraška zemlja. V vročih poletnih dneh se sonce »kotalí / po golih tleh / kot zlata žoga«, valovi po travnikih, skriva se za brinove grme in se ne upeha na kraški gmajni do predolgega večera. V naravi bi vse želelo živeti, tudi mi bi radi živeli, vendar so naši dnevi šteti. Živimo jih »v dobroti in poštenju, / da bomo preko smrti mogli še živeti«.

Pesnik bi rad spremenil sebe, da bi ne bil tujec v novem svetu in da bi bolj spoznal sočloveka. Rad bi

bil osebek v razpletu današnjega življenja: rad bi dojel potrebe vseh. Človek je uničil naravo in zdaj še družino. Pesnik ga prosi, naj prizanese družini, ker bo spet pogrnala drevo in veje, da se bo spočil, »ptica selivka, / na dolgi poti / v novi svet«.

Kras je zajela jesen in pesnik pomisli na cvet in sad; rad bi bil vreden počitka kot Kras. Kakor so trte polne dozorevajočih grozdov in jih že obletavajo ptice, da se naučijo sladkih plenov, tako se je tudi pesnikovo življenje napolnilo, naj pridejo rojaki k njemu in se okrepičajo. In spet misel na smrt in večno življenje. Rad bi stopil s kraških klancev na topla tla — »za zadnjo pot ... / domov!«

Zima je, toda vsi »pridelki / so še na njivah / mojega življenja«. Če sonce prehitro zaide za obzorje njegovih dni, bo revež, »s prazno malho / bom odhajal / s polne njive / svojega življenja«. Kraški bori pojo zvečer o kraški zemlji, o njeni junaški preteklosti in bóli, napolni pa brnijo mrtvi stroji. Kraški ljudje so zaznamovani »z neizbrisnim znamenjem / nedopovedljive sle / po tihoti in miru«, zato je na Krasu zvečer tako tiho in spokojno. Na križpotju je obstal kakor pred plazom skrivnosti. Ponoči ne more spati, dokler se mu odprta rana ne zapre. Na kraški gmajni je zavladala noč, le kresnice svetijo. Tudi njegovo sonce bo odslej romalo k zatonu, rad bi lovil kresnice duha, da bi bil svetlejši »v poslednjem vzponu«.

Iz analize pesmi vidimo, kako je Miklavc vraščen v kraško zemljo, kako mu je pri srcu njena raznolika lepota v vseh letnih časih, ki mu je istočasno simbol življenja, razjedene skale pa »kipi trpljenja«. Ljubi njeno samoto in pije iz globin njenih tolmunov. Ob rasti v naravi je tudi sam dozorel in se duhovno izpopolnil, vendar bi rad še više. Že zdaj pa je tako poln sadov, da vabi sorojake, naj pridejo k njemu in zajemajo iz njega, da ne bodo ostali sadeži neobrani. Pri tem poglabljanju vase je socialen in človečanski, ne pridiga in ne razglašá novih resnic, ampak ponuja ekumensko ljubezen in razumevanje. Čeprav so pesmi kraške in osebno izpovedne, je v njih odsev sodobnega življenja in problemov današnjega časa in ljudi. Predvsem ga boli razkroj družin, praznosta sveta brez idealov in Boga, pustošenje narave in vsesplošna odtujenost, po Krasu in okrog njega pa brnijo mrtvi stroji. Pri vsem tem pa se zaveda, kako dnevi tečejo, vendar ga ni strah tega, ker ve, da so naši grobovi odprti »za vstajenje in večno življenje«.

Pesmi so se mu rodile »pod tihim nebom duhá«, ko je v njegovi duši »rosna tišina«. Napisane so v prostih verzih, pogosto z rimo in svežimi pesniškimi figurami, ima pa tudi šest klasičnih sonetov. Jezik je poln in sočen, brez nepotrebnih besed in podob, z velikim smislom za pevnost verza, za topló in neposredno izpovednost. Miklavc je v Prgišču Krasa napravil velik umetniški korak v primeru s Prošnjo za jutri. (O prvi zbirki glej Mladiko 1972, 76-77).

Tončka Curk: Deček z Gornjevipavskega

Kot redna knjiga Goriške Mohorjeve družbe za leto 1984 je izšla tudi povest Tončke Curkove **Deček z Gornjevipavskega**. Pisateljica je v tržaški javnosti dobro znana. Rodila se je 1906 na Slapu pri Vipavi, v Trstu pa živi od 1926, najprej je bila gospodinjska pomočnica, potem uradnica. Vse strokovno in literarno znanje si je pridobila sama, toda njen literarni razvoj je močno prizadel fašistični režim, ki je ukinil vse slovenske revije in časopise, v katerih bi bila mogla sodelovati in se izpopolnjevati. Tako je prvič nastopila šele 1939 v Svetogorski Kraljici, po zadnji vojni pa je največ sodelovala v Pastirčku s pesmimi, črticami, pravljicami in dvema celoletnima povestima. Za Radio Trst A je napisala več pravljic in mladinskih zgodb, 9 iger za odrasle in pet dramtizacij, za katere je dobila tudi nekaj nagrad. Novele in črtice piše tudi za Mladiko in Koledar Goriške Mohorjeve družbe. (Več o njej glej PSBL I, 211).

Deček z Gornjevipavskega je njeno prvo samostojno knjižno delo in ga je posvetila »V spomin svojim dobrim staršem in vsem, ki jih v povesti omenjam«.

Povest je življenjepiš nezakonskega otroka, ki ga je Žebrakova Minka poslala na Slap k staršem, ko je začela hoditi v 3. razred osnovne šole, ker se je poročila v Ljubljani in mož ni maral otroka. Gospodar Janez Žebrak je bil zmeden človek in je neprestano pisaril pritožbe na cesarja, dokler je bila še Avstrija. Njegovi otroci so bili živčni in hudobni, Stanku se je zmešalo in je ubil nekega otroka, zato so ga zaprli v norišnico v S. Daniele del Friuli, kjer je umrl 1926. leta. V to hišo je prišel torej Božo in veliko trpel: stari oče, stric Vlado in teta Zora so ga pretepali in puščali lačnega, dobra je bila le stara mati, ki pa ni imela besede pri hiši. Božo je pasel živino in si pridobil veliko prijateljev. Ko se je začela šola, jo je obiskoval in bil najboljši učenec. Župnik ga je napravil za strežnika, kar je vzbudilo pri pobožnih ženicah veliko negotovanja in protestov, češ da nezakonski otrok ne more biti strežnik pri maši. Toda Božo se ni samo pridno učil in ministriral, ampak je sklenil, da postane duhovnik. Sam si je pripravil

mašno obleko, s prijatelji postavil oltar na pašniku in bral »novo mašo«. Novica se je razširila po vasi, toda Žebrakovi so se fantu smejali, češ da ne bodo dali niti lire za njegovo šolanje. Vendar pa je bilo njegovo hrepenenje po duhovniškem poklicu tako močno, da je po končani osnovni šoli skrivaj odšel čez mejo v Ljubljano k materi. Ta ga je napodila, češ da ne spada v njeno družino. Pomagal mu je škof Rožman in ga sprejel na škofijsko klasično gimnazijo v Šentvidu nad Ljubljano, kjer se je tako pridno učil, da je maturiral po šestih letih. Vstopil je v bogoslovje, sredi prvega letnika pa ga je napadla jetika. Škof ga je poslal domov, da bi se v svežem zraku okreplil, in čeprav so na Vipavskem storili vse, je bolezen nevzdržno napredovala in ga v nekaj mesecih spravila v grob.

V povesti je Curkova predstavila lepoto Vipavske doline v vseh letnih časih in jo napolnila z bogatimi običaji ob cerkvenih praznikih. V tem pogledu je povest prava zakladnica narodopisja. V to okolje je vdela življenjepiš dečka Božota, nezakonsko siroto, ki je v neurejeni in na pol zmešani družini izpostavljen zaničevanju, pretepanju, stradanju in mrazu, saj je moral pozimi in poleti spat na seniku, kar je na koncu priklicalo bolezen. Božo je silno dober, brez napak, vse prenaša z dobro voljo in upanjem, da postane duhovnik. Dobri so tudi sosede, ki mu pomagajo, kolikor morejo, dobri dečki in dekllice, s katerimi se srečuje v šoli in na paši. Tudi stric in teta postaneta na koncu dobra in mu med boleznijo strežeta. Povest je napisana prizadeto in toplo, čutiti je, da je pisateljica zajela iz lastne mladosti v Vipavski dolini, da je vse osebe, ki nastopajo v povesti, dobro poznala.

Povest psihološko ni poglobljena, napisana je v slogu nekdanjih ljudskih povesti. V njej je dosti razgovorov in opisov narave, kmečkega dela, nekdanje paše in običajev skozi vse leto. To je jedro knjige, saj je vsa fantova dijaška leta strnila na eno samo kratko poglavje, dalj časa se je spet zadržala pri fantovi bolezni, ko se je vrnil v Vipavsko dolino.

Knjiga je primerna za mlajše in starejše bralce.

Jože Aleksej Markuža: V času

Pri Katoliškem tiskovnem društvu v Gorici je izšla za božič 1983 prva pesniška zbirka Jožeta Aleksija Markuže, ki se je rodil v Trstu in je od 1975 župnik v Mavinjah. S pesmimi sodeluje že nad dvajest let v Koledarju Goriške Mohorjeve družbe in v zbornikih Kraljestvo božje s pravim imenom ali s psevdonomi. Zdaj je zbral zrelo klasje v lični knjigi, ki jo je lepo opremil Edi Žerjal, naslov pa ji je dal V ČASU.

Vseh pesmi je 50 in so razdeljene v tri razdelke: Rimski spomini, Religiozni motivi in Znamenja.

V Rimu je študiral Markuža filozofijo in teologijo na Gregoriani, nato še na Vzhodnem papeškem inštitutu vzhodne cerkvene vede in dosegel 1974 doktorat. Večni Rim je napravil nanj globoke vtise kakor njegovim soro-

jakom, ki so tudi obiskovali Gregoriano in zapeli Rimu zbirke pesmi: Aleš Ušeničnik: **Rimske elegije** in **V katakombah**; Alojzij Merhar-Silvin Sardenko: **Roma** (1906); Mihael Opeka: **Rimski verzi** (1916); ali tudi v prozi: Fran S. Finžgar: **Oranže in citrone** (1901) in Izidor Cankar: **S poti** (1913).

Markuža v Rimskih spominih ne opeva poganskega ali krščanskega Rima v njegovi zgodovinski veličastnosti, ves čas čuti domotožje in je tesno povezan s svojimi rojaki v zamejstvu in domovini. V dveh pesmih o katakombah misli na tiste, »ki so padli / za vero, / dom in rod«, spominja se »naših mučencev«, ki so tudi po smrti »luč v naših temnih dneh«. Na grobu Janeza XXIII. moli za naš narod, pred ikono pa moli za zedinjenje. Na

vzhodne brate misli ob jesenskem preletavanju žerjavov in jim naroča, naj ponesejo ob povratku njegov pozdrav. Sredi mestnega hrupa se le Marija Snežna skrivnostno dviga »v zvezdnato nebo — / nad vso človeško bedo«. Grič Pincio je zelen otok sredi večnega mesta. Človek je pozabil naravo, išče lepoto, toda samo »preprosti in mali / jo v srcu zazrejo«. Ob Albanskem jezeru se mu zazdi, da je »na obali lepega Jadrana«. Še božič je v Rimu drugačen od božiča slovenskih otrok: pri odprtem oknu čaka neznanca, da bosta skupaj praznovala sveti večer. Mlad cigan mu je govoril o svobodi, teloh pa ga vabi k domači grudi. V votlini kumanske Sibile je zaman iskal »preroških besed«.

Tako se je Markuža omejil le na nekaj značilnejših rimskih motivov in jih napolnil s svojo plemenito versko in narodno mislijo, z molitvijo za rojake in vzhodne brate, s skrbjo za naravo in s hrepenenjem po domači zemlji.

V Religioznih motivih poje o božiču, ko je Kristus zedinil nebo in zemljo in ko pojejo angeli na kraškem bregu pesem o miru in sreči. Vstali Kristus je šel »preko cvetočih Brd, / borov in Krasa, / tja do obale / mimo Trsta«, velikonočni zvonovi pa kličejo človeka »v svetlo prihodnost / vstajenja«. Pet pesmi je posvetil Mariji in tukaj prosi Repentabsko Marijo, naj čuva in ohrani slovenski rod. Slavi sv. Cirila in Metoda, ki sta pred več kot tisoč leti »razsijala novi dan« in »vzkalilo je / življenje našega jezika«.

Pesnik se je spretno izognil tradicionalni obdelavi verskih motivov, svoje misli in prošnje je podal na svojški način in jih obdal s krajevno značilnostjo.

V zadnjem razdelku je nekaj pokrajinskih pejsažev, polnih barv, v treh pesmih poje o Koroški, zibelki slovenstva, Korošci naj se složno upro, ker »zarja svobode / že tli«. Rad bi pel o kraški gmajni in trudnem kmetu, pa ne more, narava je mrtva, nebo pokrito z oblaki, toda »na vzhodu je luč. / Mi čakamo odrešenja.« Božji hram v Štivanu prerokuje »trpljenje / in vstajenje / našega rodu«. Vsi zamejci so zaznamovani s slovenstvom. Bori, brda in morje pričajo: »tukaj smo mi, / tu živimo, / tu je naša kri«. Po naši zemlji bodo hodili tujci in jo oskrnjali, tedaj pa se bomo vsi uprli. Goriški grad je grenak spomin od tolminskih uporov do današnjih dni. Na Matjurju bomo prižgali kres, ki bo razsvetlil domovino, mi pa bomo peli »pesem Svobode«. Hrib Grmada stoji na meji dveh svetov, pesniku je znamenje svobode in prostosti duha in kliče »k novim upom / boljšega svetá«.

Markuževa zbirka **V času** je vsebinsko mnogovrstna in bogata, zapeta s srčno prizadetostjo in občutljivostjo. Pesmi so podane v izbranem jeziku, v katerem pa avtor ne išče novih izrazov in primer, ampak je naraven in zgoščen. Vsak verz prinaša novo misel ali predstavo, verzi so kratki in povezani v kitice, a brez rim. Pesnik pazi na zvočnost in pevnost, na jasnost in razumljivost vsem. Iz zbirke odseva Kras v svoji enkratni lepoti, pljuška morje, v njej je košček nekdanjega in sedanjega Rima. Iz zbirke zveni pesnikova iskrena ljubezen do slovenskega naroda, ljubezen, ki je pri zamejskem ustvarjalcu še izrazitejša, ljubezen do vzhodnih bratov in vsega človeštva.

Več o njem piše v PSBL II, 362.

eneoceneoceneoceneoceneoceneoceneoceneoceneo

RAZSTAVE

EDI ŽERJAL V GORIŠKI GALERIJ LA BOTTEGA

Po enoletnem premoru se je slikar Edi Žerjal ponovno predstavil s svojimi monotipijami in jedkanicami, z dvajsetimi deli, ki so bila na ogled v goriški umetnostni galeriji La Bottega.

Že na prejšnji razstavi januarja '83 v tržaškem razstavišču Cartesius je Žerjal predstavil monotipije, v katerih je razvil svoje razmišljanje o pisavi kot bistvenem sredstvu medčloveškega komuniciranja. Današnji svet je svet pisanih besed, je svet znakov in simbolov, ki pa so se izneverili lastnemu cilju in izgubili na sporočilnosti. Žerjal je s slikami, na katerih so bila neberljiva besedila in nerazrešljivi znaki, izrazil svojo stisko v svetu, kjer je govorica zamrla, kjer so vsakršni stiki med ljudmi onemogočeni.

To razmišljanje se v pričujoči razstavi nadaljuje in razširja. Umetnik se je ozrl tudi v preteklost, zamikale so ga stare listine, v njem so vzbudile pozornost svete knjige in knjige simbolov.

Človeštvo je prehodilo dolgo pot, to pot je obeležilo z dosežki, te pa je skušalo racionalizirati in posredovati s pisano besedo. Vse te zapise imamo danes na razpolago, lahko se vanje poglobimo, prevzeti od skrivnostnosti, ki diha iz njih, a tajinstvene tančice ne moremo razkriti. Preveč so vezani na dobo, v kateri so nastali, in tudi mi smo preveč pogojeni od današnjosti, da bi jo odmislili. Videti je, da so tudi mostovi s preteklostjo porušeni.

Spominjam se Kersnikove črtice V zemljiški knjigi, v kateri neki zdravnik oporeka odvetniku, češ da so listine, med katerimi živi, brez vsake poezije. Od njih je postal trd in tesnosrčen. Odvetnik pa mu z zgodbo o življenjski poti, ki je zabeležena z golimi obrzci v dokumentih, dokaže, da iz sleherne besede in znaka pronica prava poezija.

Ob gledanju Žerjalovih listin nas prevzema sorodno občutje: to niso le pisani znaki in obrzci, to so postaje nekega zgodovinskega toka, v katerem so bili udeleženi živi ljudje s svojimi načrti in brezplodnim iskanjem. So že stvar preteklosti? So nam daleč? Seveda, toda gibala, ki so vodila takratne ljudi, prepoznavamo tudi v sodobnem svetu, odtod izvira domačnost, ki jo kljub vsemu čutimo.

Svoj odnos do zgodovine je Žerjal izrazil s prisposodbo o školjki. Gre za simbol, ki ga srečujemo skozi vso našo duhovno preteklost: v antiki je bila obluba za drugo rojstvo, zato so jo polagali v grobove, v krščanski ikonografiji je pomenila vstajenje, a tudi drugačne interpretacije so možne. Žerjal jo mogoče pojmuje kot metaforo, ki s svojo spiralasto obliko namiguje na večno kroženje točke, ki ne najde rešitve. Zgodovina naj bi bila torej prekletstvo večnega ponavljanja, oženja in širjenja, manjšanja in večanja, bližanja in oddaljevanja od nekega bista.

Žerjalov svet je svet samote, njegov človek ne najde stika s sočlovekom, ne najde ga niti s svojimi koreninami. Slehera pot mu je zaprta. Znašel se je sredi neodmevnega prostora, kjer se zvoki izgublajo v brezračnost in kjer se znaki krivenčijo v nerazvozljivost. Umetnik ugotavlja tako stanje, do njega je kritičen, a ga istočasno premaguje. Pravi pesimizem vodi v nedejavnost, Žerjal pa je našel smisel v ustvarjanju.

Obe tehniki, ki se ju poslužuje, odražata slikarjevo nagnjenje k liričnosti, mehko prelivanje barve spominja na zračnost akvarelov, kjer so kontrasti ublaženi. Barvnost in kompozicijska domišljenost ustvarjata tisti vtis lepote, ki ga velikokrat pogrešamo pri sodobni umetnosti z izrazito idejno komponento.

M. J.

FRANKO VECCHIET V SEŽANSKI MALI GALERIJ

Od 9. do 29. februarja je bila odprta razstava grafik tržaškega slikarja Franca Vecchietta v Mali galeriji v Sežani. Umetnika ni treba posebej predstavljati, saj je stalno prisoten v tržaškem likovnem življenju, v katerem zavzema posebno mesto. Po eni strani ga odlikujejo raznovrstna zanimanja, tu naj spomnimo bralce, da se ukvarja tudi z ilustracijami knjig, z izdelovanjem lesenih predmetov ali, kot jih sam imenuje, »igrač«, poleg tega se je ukvarjal z oblikovanjem stekla v Muranu, končno je zadolžen za organizacijo razstav v galeriji tržaške knjigarne. Po drugi strani pa je torišče njegovega ustvarjanja predvsem lesorez, v tem je pravi mojster, tako da že več let poučuje lesorez na Mednarodni šoli za grafiko v Benetkah.

Razstava v sežanski galeriji obsega manjše število grafik, ki so nastale v zadnjih letih, nekatere matrice so iz leta '79, a jih je nekoliko obdelal ali spremenil prav pred kratkim.

Kdor se približa likovni stvaritvi v iskanju vsebinskih pomenov, bo ob Vecchietovih delih v zadregi. Njegova umetnost je abstraktna v tolikšni meri, da ne gre za podajanje resničnosti v smislu subjektivizacije ali iskanja nekih bistvenih elementov, ki bi bili še vedno vezani na predmetni svet. Predmetnost moramo odmisлити. Vsakdo je seveda svoboden pri interpretaciji sleherne u-

metnine, kajti njeno bistvo je ravno »odprtost« in večpomenskost. Seveda se lahko zagledamo v njegovo sliko, kjer nas nekaj spominja na razrito pokrajino, belo in pusto, vtisnjeno v geometričnost okvira črt in paralelogramov. Od tu dalje se lahko navezujemo na miselno interpretacijo, kjer je fantazija in ob njej naše izkustvo temeljno vodilo. O tem se lahko razpišemo, vendar ne bomo zadoščeni. S tem se bomo delu približali, a njegovemu bistvu ne bomo prišli do dna. Ko bi bil hotel umetnik komunicirati svoj pogled na življenje, bi se poslužil zgovornejše govornice. Toda videti je, da je Vecchietta zaposloval drug problem: ne kaj, ampak **kako**. In ta **kako** ga vodi v eksperimentiranje, v čisto likovnost. Drugače rečeno: dolgi, potrpežljivi odnos, ki ga ima slikar z lesom in z možnostmi njegove uporabe, je tu primaren. Poseben pomen ima ravno snov, točneje les, ki pogojuje izraz. Material mu nekako sugerira rešitve. Slikar ni v dialogu z nami, z gledalci, ampak s snovjo, ki jo oblikuje. Izdelal je sicer skico, načrt, kdaj naj bi nastalo, potem pa je nastajanje samo, ki ga vodi v ustvarjanju. Les je skrivnostno živ, slikarju določene rešitve vsiljuje. In čipkaste brazde, ki se pojavljajo na odtisu, so kot vibracije s samostojnim življenjem. Potem je tu vprašanje kompozicije, Vecchiet posega vanjo, racionalno jo oblikuje, a je hkrati od nje zasvojen. Zanimajo ga tudi barve, ki jih izbira in komponira v odkrivanju novih vizualnih učinkov.

Njegove slike ne težijo po literarnosti, in kot ugotavlja kritik Milko Rener v spremnem besedilu k razstavi, so prav nasprotje slikam Klavdija Palčiča, ki odražajo probleme, s katerimi se le-ta srečuje kot človek. Vecchiet se v svojih delih sprašuje kot umetnik, kot likovnik, zato so njegovi problemi in njegova iskanja popolnoma stvar občutkov in ne miselnega razmotrivanja. Znakov kot kombinacije izraza in pomena ne razpoznavamo, ker jih preprosto ni.

Mogoče je prav zaradi tega težko govoriti o Vecchietovih slikah, beseda se utemeljuje le ob referentu. Lahko sicer pripovedujemo o občutkih, ki se nam vzbudijo ob gledanju temnih gmot in igre kvadratov, toda tudi v tem primeru bi segli na področje literarnosti, ki pa je tem stvaritvam tuja. Torej so bile tudi vse te besede odveč in mimo slik? Mogoče res, beseda mora včasih utihnuti, da spregovori likovni izraz sam.

Magda Jevnikar

KNJIGE

IVANKA HERGOLD — POJOČI OREH

Med zamejskimi avtorji (naj je pri devnik »zamejski« le oznaka za stalno bivališče, da se izognemo nečemu, kar je nekoč veljalo, sedaj pa se zdi — mimo vsake meje, da to ni več moderno), med zamejskimi avtorji torej, ki jim uspe ali imajo moč, da privabijo znana imena ljubljanske književne kritike, je nedvomno Ivanka Hergold, pisateljica proze, ki se udeležuje naše tržaške biti v tolikšni meri, kot se je udeležuje avtorica sama, ki že več kot desetletje živi pri nas. Koliko torej? Literarni teoretik Denis Poniž označuje njeno pisanje kot »tesno povezano z zgodovino prostora, ki ga poseljuje Trst s svojo okolico«. In to ni res. Sploh ne. Zanimam tako odločno, da smatram, da tega sploh ni treba poglobljati. Hergoldovi je ta prostor ravno tako tuj, kot je sama njena proza tuja temu prostoru. In spet — koliko, kako tuj? Zelo.

Ob **Pojočem orehu**, zadnjem delu njene kratke proze, ki je tudi skupina devetih kratkih utrinkov, nas že na prvi pogled tako med vrstice prepriča plemenito ravnanje z jezikom, čeprav se avtorica ne more in morda ne mara iznebiti sicer domiselnih izrazov, ki so značilni za njeno prejšnje delo — **Nož in jabolko**. Razne »ptičje perspektive« ob ponavljanju izgublajo učinek, čeprav o duhovitosti ni dvoma. Še nekaj pripomb o načinu, o slogu, ki morda neobhodno zahteva pletenčenjsko čisto na robu naštevanja in obupa, da se bo rdeča nit sicer v redu zamišljene vsebine — pretrgala ... Ne moremo se iznebiti občutka, da gre pravzaprav za nategovanje, polnjenje strani, čeprav brezhbivo v jeziku in izrazu.

Vsebinska — pogled na svet — zasluzi posebno pozornost, čeprav bi morali — ne vem, če naj to pripišem lastni neizkušenosti ali ne — večkrat potrkat v pisateljičina vrata, da nam pove o pomenu, smislu ...

Razumljiv je odnos med materjo in otrokom (Ngorongoro), čeprav vsebinska sama ne zasluži toliko jezikovnega razpona, razumljivi mnogi detajli iz Lova, Gospodične Eliške, naravnost pretresljiva vsebinska zavajanja množice v Zelenih pašnikih — toda kdo je krava? Je za imenom in sploh za živaljo skrit diktator, silak, domači Kantor ali naravnost brezumna preprostost in naiv-

nost vseh nas, ki nam je bilo že od začetka jasno, da nas v Zelenih pašnikih predstavljajo ... krave? Pa brez stranskih ugotavljanj! Čreda, trop, jata, skupina, narod — to je pač vseeno v neizčrpnih metafori in simbolu. Doživetje samo je sredstvo do ugotovitve. In v tem primeru je ugotovitev celota in jasno je, da se, kot pravi pregovor, lepimo na sladke besede, toda čigave? Ker vem, da je nekdo, ki si je prevzel usodo velikega lutkarja. In nedvomno bi poleg mene tudi drugi uživali ob odkrivanju Neimenovanega, saj je to spontano, človeško, ta naša radovednost. Več luči, več jasnosti torej, da lahko tudi mi začutimo ob pisateljici Hergoldovi tisto »blazno zapeljevanje«, kot ga čuti Denis Poniž ob sicer nametanih imenih iz slovenske književnosti, med katerimi nekatera ne dosegajo drugih.

Škoda, da se moramo vračati k samemu namenu književnosti, k splošni razumljivosti, ki se zahteva od objavljenega dela. In še nekoliko »biblijska« pripomba: kdor si upa reči, da v tem delu razume in vsrka vse, spominja na preprosto zgodbo o cesarjevih novih oblačilih.

In tudi ne maram spoznavati književnosti s pomočjo tujih in nelogičnih, čisto nemogočih kritik!

Slovenec — vikendaš žal potrebuje nekaj zase, za svojo vsakdanjost, jasno vsebino, čeprav je ta zgrajena iz jezika, ki smo ga Slovenci izoblikovali v pesem in je dober znanec v prozi Ivanke Hergold. Preveč je splošnega, preveč zgovoren pogled na svet in premalo naše majhnosti — tiste, ki je slovenska, zamejska, zdomska ali »predmejska«, kot se je izrazil dragi znanec. Če je, je bleda, nejasna, morda plašna, da pove, kar je bil prvotni namen. Kot je sploh slovenska književnost danes — mačka, ki se boji žerjavice, ki s svojo vročino vabi in s plamenom odbija ... In plamen je vendar očiščenje, katarza ob gledanju naše stvarnosti in ne večnega strmenja čez plot.

O tem, koliko pozornosti je pri tem deležen Trst.

To mesto, ki nikoli ni privlačilo nikogar, ki bi pri tem ne mislil na cunje in popuste, ni privlačil niti naše avtorice. Če je kritik Denis Poniž mnenja, da je to naše kurje oko »domače in prišleke — vsakogar, ki je bil ali je pisatelj« — dobesečno začaralo, se hudo moti. Mi sami namreč še danes ne vemo, kako naj se ga lotimo — podolgem ali počez, površno ali jedr-

nato? Je mar razumel skrivnost Trsta znameniti James Joyce, ki je pijančeval po Sv. Jakobu? Ali pa Henry Beyle, ki mu je Trst posvetil le polulano stopnišče v zameno za kar je pač Stendhal posvetil Trstu? Sta se nad Trstom morda navdušila največja tukajšnja pisatelja Pahor in Rebula? Zelo preprosto: Trst je tujek, tujek v slovenskem očesu, ki hoče v njem videti kaj več, a je to le skromna in suha, neobčutljiva beda, o kateri si tudi Tržačani sami mislijo svoje.

Svoboda v literarnem izražanju resničnosti ni danes le omejena, ampak se preprostosti in jedrnatosti naravnost boji, česar se v svoji dobi nespeli književniki niso bali. Če je Martin Kačur čutil preprosto dolžnost izobraževati narod, kar je njegovim potomcem baje uspelo, naj izrazim željo, da to ohranimo ali znova obnovimo z nečem, kar ni samo jezikovno popolno, ampak smiselno in razumljivo. Bajko o dobrem in hudobnem namreč že poznamo.

Ester Sferco

IZVESTJE SREDNJIH ŠOL

Še pred nekaj leti se je zdelo, da zamude v izhajanju tako pomembne publikacije, kakor je Izvestje srednjih šol na Tržaškem, ne bo več mogoče nadoknaditi. Urednik prof. Robert Petaros pa se je odločil, da ob finančni podpori slovenskih denarnih zavodov na Tržaškem (Tržaške kreditne banke, Hranilnice in posojilnice na Opčinah ter Kmečke in obrtne hranilnice in posojilnice v Nabrežini) postopoma nadoknadi zamujeno. To se mu je skoraj že tudi posrečilo.

Pred kratkim je namreč prišlo iz tiskarne Graphart Izvestje za šolsko leto

1981-82. Izdala so ga ravnateljstva slovenskih srednjih šol, tisk pa so podprli omenjeni slovenski denarni zavodi na Tržaškem. Z razliko od dosedanjih Izvestij v letošnjem ni običajnega uvodnega sestavka, ampak so natisnjene nadvse bogate misli o materini besedi, ki jih je pred 80 leti napisal veliki buditelj beneških Slovencev Ivan Trinko.

»Ne morem, da zopet ne priporočim, kar sem že stokrat priporočal, namreč naš rodni jezik, dragoceno svetinjo, katere ne smemo zametati, ker nam jo je dal Bog.« In še: »Človek, ki zame-ta svojo narodnost in svoj jezik, nima lastne osebnosti, nima značaja, ne časti, ter dela krivico sami naravi.« »Sam Bog nam je dal nedotakljivo pravo braniti ga proti kakršnemukoli nasilju, in hraniti ga moramo kakor svojo osebnost.«

Prav bi bilo, da bi čim več naših dijakov prebralo te tako pomenljive besede ter se vanje zamislilo.

V ostalem prinaša Izvestje običajne sezname profesorskih zborov in dijakov. Za vsako šolo je tudi sestavljen pregled dopolnilnih dejavnosti s šolsko kroniko. Iz statistične razpredelnice je razvidno, da je bilo v šolskem letu 1981-1982 na vseh slovenskih srednjih šolah na Tržaškem vpisanih 1722 dijakov. Zadnje strani so namenjene pregledu o življenju in delu naših šol. Nadalje so objavljeni seznam publikacij profesorjev in šolskih knjig, dve osmrtnici (prof. Roža Šturm in prof. Ivan Theuerschuh) ter seznam predstavnikov šolskih zbornih organov.

Še vedno ostaja odprto vprašanje, ali bi ne bilo primerno izdati Izvestje tudi za osnovne šole in mogoče tudi za šole na Goriškem.

M. B.

*Od obrtniških izkušenj
v trgovinsko dejavnost*

Korsič

Anton Korsič

- Serijsko pohištvo
- Pohištvo po meri
- Preureditve

Prodajalna:

TRST, Ulica S. Cilino 38 - Telefon 54390

Dom in delavnica:

Ulica Damiano Chiesa, 91 - Telefon 571326

POSEBNI POPUSTI! OBIŠČITE NAS!

v
Čuk

na Obelisku

Agencija za pomirjenje živcev

*S hudičem ne bom jedel iz iste sklede,
tudi če mi dajo še tako dolgo žlico.*

LE ROY LADURIE

PEPO IN RIKO

PRED POSTAJO OPENSKEGA TRAMVAJA

Pepo: Ti, si slišal, da se bo PRIMORSKI DNEVNIK, glasilo za vse Slovence, verne in neverne, preimenoval v QUOTIDIANO DEL LITORALE?

Riko: Pah, jaz pogledam tam samo kakšno osmrtnico, ko ima cele rešte mrtvih Slovencev, novorojenega pa nobenega. Sicer to ni moje glasilo.

Pepo: Za tvojo L'UNITÀ ni važno, ali smo Slovenci živi ali mrtvi, glavno je, da volimo Bandiera rossa.

Riko: QUOTIDIANO DEL LITORALE? Jaz sem končno za bratstvo —

Pepo: In za Nikaraguo in tako dalje. Čuj, to mu jih je napela, PRIMORSKEMU DNEVNIKU, tista Jolka iz Sežane, tista nežna furija s Krasa!

Riko: PRIMORSKEMU DNEVNIKU?

Pepo: Da s svojo slovensko-italijansko spakedranščino tako rekoč ustvarja jezikovni depozit, da pomaga asimilirati —

Riko: Mi, internacionalci, imamo s PRIMORSKIM DNEVNIKOM stare račune. Ampak tisto, kar si povedal, je belogardistična propaganda!

Pepo: Iz Sežane, iz samoupravljanja in interesnega pluralizma? Ampak pustiva to. Černenko, oni Rusko, kaj se ti zdi?

Riko: Meni je všeč, ker nosi kučmo in je za proletarski internacionalizem!

Pepo: Ali pa za internacionalno sproletarizacijo. Si šel na referendumsko samoupravljanje?

Riko: Kaj?

Pepo: Hotel sem reči: na samoupravni referendum. Tistega, ki ga je organizirala vaša Partija proti raketam na Siciliji.

Riko: Proti vsem raketam kjerkoli!

Pepo: Ampak vseeno malo bolj proti ameriškim raketam kakor proti ruskim, ne?

Riko: Kaj pa ti, si sploh dal svoj glas svetovni fronti miru?

Pepo: Gledal sem člane župnijskega sveta, ki so šli na volišče, meni pa se ni dalo. Pa veš, kako je volil nekdo (levica Slovenske skupnosti): Rakete na Siciliji naj bi ostale, ampak gobce naj bi imele obrnjene proti Ameriki!

Riko: To se pravi, da si za rakete!

Pepo: Rajši povej, kako to, da ste se komunisti in socialisti te dni v parlamentu na mrtvo zboksali!

Riko: Razredni boj.

Pepo: Boj s stoli in dežniki!

Riko: Med slovenskimi komunisti in socialisti v zamejstvu do tega ne bo nikoli prišlo!

Pepo: Pa res si ne morem predstavljati teh naših socialistov, da bi si zavihavali rokave proti vam, komunistom.

Riko: Kajneda ne? To pa je slovanska milina. Vsa čast tem slovenskim socialistom. To so ovčke. Oni so res za mir. Za PSI. Za PCI. Za SKGZ. Za Helsinke. Za vse!

Pepo: Saj, vi ste zmeraj pluralisti, kadar imate opraviti z ovčkami. Ampak ali res misliš, da se ne boste nikoli stepli s socialisti?

Riko: Koliko pa je slovenskih socialistov? Ali jih je sploh za pošteno predjed?

Pepo: Nisi bil nič v Ljubljani na demonstraciji za mir?

Riko: O, ja. Vzel sem kilo kave, en Dixan in jo mahnil. Je bilo prav fino. Po slovensko, italijansko, nemško. Samo za mir!

Pepo: Recimo takole med češkim in afganistanskim mirom, ne?

Riko: Kam pa se ti odpravljaš, ko si tako prazničen in z rožico v gumbnici?

Pepo: Na prireditev PRIMORSKA JOČE, kam pa drugam.

Riko: PRIMORSKA POJE, hočeš reči?

Pepo: Ali pa joče, kakor hočeš. Ali pa poje tako, kakor bi jokala. Kakor nekatere sove. Adijo!

Listnica uprave

Za naročnino 1984 so nakazali višjo vsoto:

Tine Franceschi, Trst	30.000 Lir
Irene Vrtovec, Gorica	20.000
Frančiška Hladnik, Gorica	20.000
Igor Franko, Gorica	20.000
Milena Andree, Trst	20.000
Dragotin Butkovič, Gorica	20.000

DAROVI ZA TISKOVNI SKLAD

Rezi Marinšek iz Argentine 20.000 Lir, N.N. po žpk. Žerjalu na Opčinah 20 tisoč Lir, Regina Markon s Ferlugov 25 tisoč Lir, gospa Slama od Sv. Jakoba v Trstu 20.000 Lir.

DAROVI V SPOMIN:

Ob obletnici smrti Bože in Ludvika Pirc darujejo svojci 25.000 Lir.

V spomin na pok. Albino Mamolo daruje F.V. 20.000 Lir.

V spomin na pok. Dušana Černeta daruje sestra Nada Roberts 40 dolarjev. Družina Jevnikar daruje v spomin na dr. Antona Kacina in v spomin na Franca Jezo 100.000 Lir za tiskovni sklad Mladike.

Vsem prijateljem Mladike se prisrčno zahvaljujemo.

za smeh - dobro voljo

Gospod sreča prijatelja, ki vodi pod roko lepo mlado gospo.

»Je ta gospa tvoja žena?«

»Da.«

»Hvalobogu! Enkrat sem pa uganil.«

* * *

O priliki kampanije za razporoko smo brali napis:

»Ločenci vse Italije, združite se!«

* * *

»Vaše dovoljenje je zapadlo že lani,« je rekel gozdni čuvaj.

»Vem, gospod, saj streljam samo lanske ptice!«

* * *

Gospa je delala šoferski izpit. Mož jo vpraša: »No, se ti je posrečilo?«

»Ne vem.«

»Kako ne veš! Kaj ti izpraševalec ni povedal?«

»Ne, nič. V nezavest je padel.«

* * *

»Na, zdaj ste mi izpulili zlati zob!«

»Kaj pa naj z drugimi počnem?«

* * *

»Kaj pred poroko nisi opazila, da je mutast?«

»Ne, mislila sem, da je tako plah.«

* * *

»Doktor, kaj naj napravim, da bom laže zaspal?«

»Ste že poskusili gledati televizijski program?«

* * *

Na maškarnem večeru se je gošpod približal ljubki maski in ji zašepetal: »Jaz te pa poznam, poznam!«

In maska je rekla: »Verjamem, sem uradnica pri zastavljalnici.«

* * *

»Žal vas ne morem zavarovati, ker ste stari 95 let.«

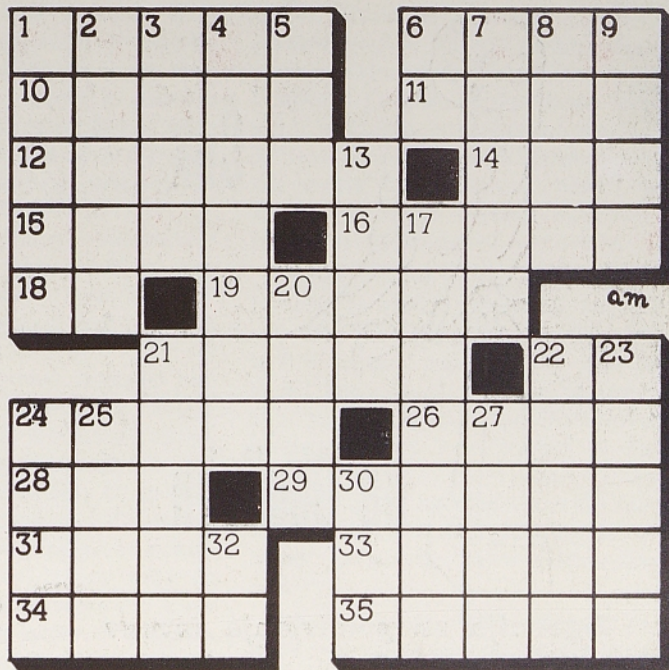
»In kaj potem? Statistike ugotavljajo, da v teh letih umre zelo malo ljudi!«

NOVO

Pravkar smo iz Celovca prejeli drugo številko Celovškega zvona z zanimivo in bogato vsebino. Na 140 straneh so zbrani prispevki preko 20 sodelavcev.

Iz Buenos Airesa pa je s precejšnjo zamudo prispela lanska prva in druga številka revije Meddobje. Razmisleka je v njej vredna predvsem Spomenica, ki jo je reviji poslal v objavo prof. Jože Velikonja iz Seattla v ZDA.

kri
žan
ka

VODORAVNO: 1. urjenje telesnih sposobnosti, njihovo preizkušanje in stopnjevanje v tekmovanju, 6. žitni rod iz družine dresnovcev s trirobatim zrnom, 10. zvišan daritveni prostor, središče kulturnih obredov, 11. upravno središče italijanske dežele Puglie, 12. redko moško ime, preneseno »dar bogov«, 14. voda v trdnem stanju, 15. ljubkovalni naziv za očeta, 16. grška boginja, ki so jo Rimljani istovetili z Minervo (Palas - kvartaški izraz), 19. malik dobička, preneseno - denar, bogastvo, 21. plačilno sredstvo, 22. kratica za Kreditno Banko, 24. izravnava velikih naelektritev med oblaki in Zemljo ali med oblaki, 26. snov v plinskem stanju, tudi drobiž v FLRJ, 28. veletok v Zahodni Nemčiji, 29. pripadnik nemškega plemena ob Labi (Francozi nazivajo Nemce nasploh ALLEMAGNE!), 31. rod velikih, trnatih košaric z rumenimi, rožnatimi ali rdečimi cveti, 32. posteljno pokrivalo, 34. naziv za staro japonsko prestolnico, 35. lirski pesniška oblika italijanskega izvora, sestavljena iz 14 enajstercev.

NAVPIČNO: 1. iz surovih kož, usnja, lubja, nepremočljivega blaga narejeno zavetje, z ogradjem iz palic ali drugih sredstev za pričvrstitev, 2. lopatična regija pri konju, govedu, veliki divjadi, 3. kopno obdano z morjem, 4. glavna moška vloga v Verdijevi operi AIDA, 5. TRON brez zaključka, 6. začetek abecede, 7. plodovit slovenski pisatelj (Janez - Ovčar Marko), 8. drevo z zelo

trdim lesom, ki prvo cveti in zadnje dozori, 9. znana Verdijeva opera, 13. del človeškega trupa med glavo in telesom, 17. podvodni izstrelek z lastnim pogonom in krmilnim sistemom za uničevanje ladij in podmornic, 20. znana Aškerceva socialna pesem, 21. jugoslovanska denarna enota, 22. tatvine, izmaknitve, 23. zelo rodovitna jugoslovanska pokrajina med Savo in Dravo, 24. zlitina bakra in kositra, ki je dala ime neki dobi, 25. pregraditev, lesen plot, 27. zaključek molitve, Tako je! 30. rod iz družine jelenov; samci imajo veliko lopatasto rogovje, 32. kazalni zaimek.

* * *

MOGOČE NE VESTE,

...da je večja stopnja nereligioznosti uslužbencev v Sloveniji (in v Zvezi komunistov je prav teh največ) posledica njihove konformnosti do dominantne ideologije, ne pa posledica višje izobrazbe, kot se na splošno misli.

...da je bilo leta 1945 med samo 8.500 člani Komunistične partije Slovenije kar 1.070 kmetov, sedaj pa jih je med 127.000 člani Zveze komunistov Slovenije le še 331.

...da je danes Zveza komunistov vse prej kot delavska zveza, saj je manj kot 30 odstotkov njenega članstva delavcev, zato pa so delavci v večini, ko gre za izstop iz Zveze komunistov (1982 je bilo 51,6 delavcev med izključenimi).

(Vse te tri novice objavljajo Naši razgledi z dne 23. marca 1984).